

golyát láttak; ebből 1901 január 20-ikán egy szép példányt, mint bizonyító adatot, intézetünkhöz be is küldött.

1901 hat er auch ein erlegtes Stück von denselben als Beleg uns eingesendet.

Pastor roseus. TARJÁN TIBOR úr, intézetünk állandó megfigyelő tagja és KISS ALBERT gazdaszisz urak jelentése szerint f. évi február 2-ikán, a Gyula határához tartozó Szent-Benedek pusztán 20 drb Pásztor-madár — *Pastor roseus* — mutatkozott, mely később teljesen eltűnt.

Pastor roseus. Herren TIBOR von TARJÁN und ALBERT KISS Hofrichter, meldeten uns an, dass am 2. Februar l. Jahres auf der in der Nähe von Gyula gelegenen Szent-Benedeker Puszta 20 Stück Rosenstaare — *Pastor roseus* — beobachtet worden sind, welche später gänzlich verschwanden.

INTÉZETI ÜGYEK. - INSTITUTS-ANGELEGENHEITEN.

Változások a M. O. K. hivatalos személyzetében.

Soós LAJOS úr, intézetünknek a múlt 1900. évi október hótól kezdve szorgalmas gyakornoka, a tud. egyetem állattani tanszéke mellé gyakornoknak vétetvén fel, intézetünktől február hó utólján búcsút vett, helyére VEZÉNYI ÁRPÁD tanárjelölt úr alkalmaztatott, ki állását márczius hó elején foglalta el.

SZALAY L. ELEMÉR orvosjelölt, ki 1895 októberében lépett volt a központba mint gyakornok s azóta részint ilyen minőségben, részint pedig majd mint tiszteletbeli gyakornok, majd mint assistens, kitartóan és híven működött, végre folyó évi június utólján, orvosi tanulmányainak befejezése végett intézetünkből kilépett.

Azóta az assistensi helyre CSÖRGEY-UHLIG TITUSZ tanárjelölt úr van kinevezve.

Ifj. SZÜTS ANDOR egyetemi joghallgató úr f. évi október havában mint önkéntes csatlakozott a M. O. Központoz.

Veränderungen im amtlichen Personale der Ung. Ornith. Centrale.

Herr LUDWIG Soós Lehramtscandidat, der seit October vergangenen (1900) Jahres als Practicant angestellt war, hat Ende Februar l. Jahres, nachdem er als Practicant für Zoologie an der Universität angestellt wurde, von unserem Institute Abschied genommen; an seine Stelle ist Herr ÁRPÁD VEZÉNYI Lehramtscandidat ernannt worden, der anfangs März den Posten antrat.

Herr Cand. med. LUDWIG ELEMÉR von SZALAY, der seit seiner im Oktober 1895 erfolgten Anstellung, erst als Practicant, dann als Assistent der Centrale tren und ausdauernd arbeitete, hat behufs Beendigung seiner medizinischen Studien, Ende Juni l. J. von uns Abschied genommen.

Seither ist auf diese Stelle Herr TITUS CSÖRGEY-UHLIG, Lehramtscandidat ernannt worden.

Herr ANDREAS von SZÜTS junior, Stud. juris, schloss sich im Oktober l. J. der Centrale freiwillig an.

Az intézet gyűjteményei.

Sammlungen des Institutes.

Újabb gyarapodások.

Neuer Zuwachs.

I. Felállított madarak és bőrök gyűjteménye.

I. Sammlung aufgestellter Vögel und Bälge.

Faj neve. Name der Art.	Darabszám. Zahl der Stücke.	Ajándékozó neve. Name des Schenkers.
1. Ciconia alba L.	1	MESZLENY B.
2. Hirundo rustica (albino)	1	TRSZTYÁNSZKY.
3. Anthus pratensis	3	SZÜTS B.
4. Saxicola oenanthe	1	" "
5. Alcedo ispida	3	" "
6. Oedienemus oedienemus	1	KOLLER J.
7. Vanellus vanellus	1	DELY J.
8. Charadrius morinellus	2	" "
9. Totanus glottis	1	" "
10. " fuscus	1	" "
11. Machetes pugnax	2	" "
12. Alauda cristata, (cum maxilla monstrosa)	1	HEGYMEGHY D.
13. Oedienemus oedienemus	1	" "
14. Charadrius pluvialis	1	Dr. MÁRTONFFY L.
15. Phalacrocorax carbo	1	SZLÁVI K.
16. " graculus	1	" "
Összesen } Zusammen }	355	db. Stück.

A gyűjtemény áll jelenleg 355 darabból.*

Diese Sammlung enthält 355 Stücke.*

II. Collectio ingluvialium.

Ez a gyűjtemény az idén több oldalról és sok adattal gyarapodott, melyet azonban itt most, hely szűke miatt, nem sorolhatunk fel, csak beküldők szerint említünk meg.

Diese Sammlung ist heuer von mehrerer Seite und mit vielen Daten bereichert worden, die wir aber jetzt hier, wegen Mangel an Raum nicht speziell vorzählen können, nur nach den Herren Einsendern erwähnen.

Az ajándékozó neve. Name des Schenkers.	Küldemények száma. Zahl der Sendungen.	Darabszám. Zahl der Stücke.
SZALAY L. ELEMÉR	1	31
HEGYMEGHY Dezső	15	422
SZITTER JOS.	5	79
Dr. LENDEL AD.	1	81
CERVA FR.	1	35
SZÜTS ANDR. jun.	1	18
Összesen } Zusammen }		666

* Ez összegben nincs benne az a 120 dbot számláló szép küldemény, melyet KUNSZT KÁROLY úrtól, intézetünk buzgó levelező tagjától folyóiratunk lezárta kaptunk.

* In diese Zahl ist nicht mitgerechnet jene, 120 Bälge enthaltende, schöne Sendung, welche wir von dem eifrigen correspond. Mitglied der ung. Ornith. Centrale, Herrn KARL KUNSZT, gerade beim Abschluss unserer periodischen Zeitschrift erhielten.

A gyűjtemény tartalmaz összesen 1981 darabot.

E gyűjtemény rovar- s általában állati elemeinek meghatározását LOOSY JÓZSEF úr, a m. k. rovar-tani állomás assistense vállalta el, a ki ezt az aprólékos munkát 3 hónap óta a legnagyobb odaadással végzi.

Diese Sammlung enthält zusammen 1981 Stücke.

Die Bestimmung der Insekten- oder überhaupt animalischer Bestandtheile dieser Sammlung hat Herr Jos. Loosy, Assistent der kön. ung. Entomologischen Station übernommen, der diese minutiöse Arbeit seit 3 Monaten mit grösster Hingebung verrichtet.

III. Collectio anatomica.

Ns. WACHENHUSEN ANTAL, es. és k. őrnagy úr Aradvárban, 23 kikészített mellesontot adományozott.

HEGYMEGHY DEZSŐ úrtól, Komáromból, kaptunk 1 db koponyát torzult esőrrel.

A gyűjtemény összesen 221 dbot számlál.

Herr ANTON v. WACHENHUSEN, k. u. k. Major in Aradvár, schenkte unserem Institute 23 St. präparirte Brustbeine.

Von Herrn DESID. HEGYMEGHY aus Komárom erhielten wir 1 Stück Schädel mit monströsem Schnabel.

Diese Sammlung enthält zusammen 221 St.

IV. Collectio nidologica et oologica.

Faj neve. Name der Art.	Fészek. Nest.	Tojás. Eier.	Az ajándékozó neve. Name des Schenkers.
Fringilla coelebs	1	—	PUNGUR GY.
Lanius collurio	2	2	HEGYMEGHY D.
Anser anser	—	4	TRISCHLER ALAD.
Ardea cinerea	—	2	SZÜTS ANDR. jun.
Összesen } Zusammen }	3	8	

A gyűjtemény áll 59 db fészekből és 230 db tojásból.

*

Vivariumunk számára szivesek voltak élő madarakat küldeni: ERTL GUSZTÁV, es. k. erdőmester úr Liptó-Ujváron, M. O. K. levelezőtagja, 6 db *Loxia curvirostrá*-t s egy zsák fenyőtobozt és VADAS JENŐ, akad. tanár úr Selmeczbányán, — intézetünk levelező tagja, — 3 db ugyanolyan faju madarat.

Végül TARJÁN TIBOR úrtól — Csabáról — kaptunk egy eredeti PETÉNYI-féle levelet tót nyelven és annak magyar fordítását.

*

Fogadják a tisztelt ajándékozó urak hálás köszönetünk kifejezését.

Die ganze Sammlung besteht aus 59 Stück Nestern und 230 Stück Eiern.

*

Für unser Vivarium beliebten lebendige Vögel einzusenden: Herr GUSTAV ERTL, kön. ung. Waldmeister in Liptó-Ujvár, corresp. Mitglied, 6 Stück Krentzschnäbel und ein Sack voll Fichtenzapfen dazu, und Herr EUG. v. VADAS, Prof. d. Akademie in Selmeczbánya, 3 Exemplare der nämlichen Vogelart.

Endlich erhielten wir von Herrn TIBOR v. TARJÁN, aus Csaba, einen Original-Brief S. J. PETÉNYI's in slovakischer Sprache und die ungarische Übersetzung dazu.

*

Empfangen die Herren Einsender den Ausdruck unseres besten Dankes für ihre Geschenke.

PERSONALIA.

DARÁNYI IGNÁCZ dr., m. k. földművelésügyi minister Ö Nagyméltósága a Magy. Ornith. Központ fölterjesztésére, az ornithologia terén szerzett érdemekért s illetőleg a M. Ornith. Központ támogatásáért f. évi nov. hó 1-én kelt 5859/VI. 4. eln. sz. leiratával kinevezte:

I. A Magyar Ornithologiai Központ **tiszteleti tagjaivá:**

1. WLASSICS GYULA dr., v. b. t. t., vallás- és közoktatásügyi m. k. minister urat, mint a ki a Magy. Ornith. Központ fejlesztését nagyban előmozdította;

2. BERLEPSCH-SEEBACH HANS báró urat, — Casselben, mint a madárvédelemnek elsőrangú bajnokát;

3. BARRINGTON RICHARD M. urat, — (Bray, Irland) a brit Ornithologiai Unio tagját, mint «The Migration of Birds as observed at Irish lighthouses and lightships etc. 1900» kiváló szerzőjét;

4. MATSCHIE PÁL urat, a berlini állattani Múzeum örét, mint kiváló ornithologust.

II. **Levelező tagokúl:**

1. ARRIGONI DEGLI ODDI HEKTOR gróf, urat — Padua az állattan tanárát, mint kiváló ornithologust;

2. ANGOT ALFRÉD urat — Paris — a franciaia Központi Meteorologiai Intézet climatologiai osztályának főnökét, mint első rangú aviphænologust;

3. STUDER TEOFIL dr. urat, — Bern — az állattan tanárát, mint kiváló ornithologiai írótt.

*

A Magyar Ornithologiai Központ **rendes megfigyelőinek** sorozatába felvételtek:

1. MIRBACH-GELDERN ALFONS gróf úr, es. követségi titkár Bécsben;

2. VARJÚ SÁNDOR r. kath. lelkész úr, Palást községben (Hontm.);

3. HEGYMEGHY DEZSŐ magánzó úr, Komáromban.

*

Se. Excellenz der kön. ung. Minister für Ackerbau Dr. IGNAZ VON DARÁNYI hat auf Vorschlag der Ung. Ornithologischen Centrale, mit Rescript vom 1. November l. J. Z. 5859, VI. 4, in Anerkennung der Verdienste auf dem Gebiete der Ornithologie und beziehungsweise für die Förderung der Interessen der Ungarischen Ornithologischen Centrale ernannt:

I. Zu **Ehrenmitgliedern** der Ung. Ornith. Centrale:

1. Herrn Dr. JULIUS v. WLASSICS wirkkl. geh. Rath, kön. ung. Minister für Cultus und Unterricht als mächtigen Förderer der Entwicklung der Ung. Ornith. Centrale.

2. Herrn Baron HANS BERLEPSCH-SEEBACH — Cassel — als Kämpfer ersten Ranges für Vogelschutz.

3. Herrn M. RICHARD BARRINGTON — in Bray, Irland — als Verfasser des vorzüglichen Werkes «The Migration of Birds as observed at Irish lighthouses and lightships etc. 1900», Mitglied der britischen Ornithol. Union.

4. Herrn PAUL MATSCHIE, Custos am Zoologischen Museum in Berlin, als ausgezeichneten Ornithologen.

II. Zu **Correspondierenden Mitgliedern:**

1. Herrn Grafen CH. ETTORE ARRIGONI DEGLI ODDI — in Padua — Professor der Zoologie, als ausgezeichneten Ornithologen.

2. Herrn ALFRED ANGOT — Chef der Climatologischen Section des französischen Meteorologischen Central-Institutes — in Paris, als Aviphænologen ersten Ranges;

3. Herrn Dr. THEOPHIL STUDER, Professor der Zoologie — in Bern — als vortrefflichen Forscher auf dem Gebiete der Ornithologie.

*

In die Liste der **Ordentlichen Beobachter** der Ung. Ornith. Centrale sind aufgenommen worden:

1. Herr Graf ALFONS MIRBACH-GELDERN kais. Botschafts-Secretair in Wien.

2. Herr ALEXANDER VARJÚ r. k. Pfarrer in Palást (Comit. Hont).

3. Herr DESIDERIUS v. HEGYMEGHY Privatier in Komárom.

*

‡ HERMAN OTTÓNak, a M. Ornith. Központ főnökének, az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás körül szerzett érdemeinek elismeréséül a francia köztársaság elnöke a *francia bécsületrend lovagkeresztjét* adományozta.

‡ LANGHOFFER ÁGOSTON dr., magántanár, — Zágrábban, — az egyetemhez az állattan rendkívüli tanárává neveztetett ki.

‡ SCLATER PH. L. az oxfordi egyetemnél a természettudományok tiszteleti doctorává neveztetett ki.

‡ A nagyszombati erdélyrészi Természettudományi Egyesület HERMAN OTTÓt, a Magy. Ornithologiai Központ főnökét, az 1901 január 22-ikén tartott közgyűlésen, levelező taggá választotta.

‡ BRUSINA SPIRID, prof., ki a zágrábi zoológiai muzeumnak 33 éven át volt igazgatója, nyugalmába lépett.

★

Ő Nagyméltósága DARÁNYI dr., m. k. földművelésügyi miniszter úr, az intézet főnökének egyszerű kérésére, az első assistensnek, CSÖRGEY-ÜHLIG TIRUSZnak 1000 K. segélyt engedélyezett, hogy ez a tehetséges fiatal ember egészsége végett a telet Spalatóban tölthesse, a hol a madárvilágot is megfigyeli. Ismét ragyogó bizonyítéka kegyes pártfogónk nemeslelkűségének. KOLOMBATOVIČ G. tanár úr Spalatóban szíves volt barátunkat előzékeny készséggel fogadni.

‡ OTTO HERMAN, Chef der Ung. Ornith. Centrale, erhielt von dem Präsidenten der Französischen Republik, in Anerkennung seiner Verdienste, die er um die im Jahre 1900 abgehaltene internationale Ausstellung zu Paris sich erworben hatte, das *Ritterkreuz der französischen Ehrenlegion*.

‡ Privatdocent Dr. AUGUST LANGHOFFER wurde zum a. o. Professor der Zoologie an der Universität in Agram ernannt.

‡ PH. L. SCLATER wurde zum *Ehrendoctor der Naturwissenschaften* von der Universität Oxford ernannt.

‡ Der *Siebenbürgische Verein für Naturwissenschaften* zu Hermannstadt hat in der am 22. Januar 1901 abgehaltenen Generalversammlung OTTO HERMAN, den Chef der Ung. Ornith. Centrale, zum *korrespondierenden Mitgliede* gewählt.

‡ Prof. SPIRID. BRUSINA, der 33 Jahre lang Director des Zoologischen Museums zu Agram war, ist in den Ruhestand getreten.

★

Se. Excellenz Herr k. ung. Minister für Ackerbau Dr. von DARÁNYI hat auf die einfache Bitte des Chefs unserer Anstalt dem ersten Assistenten TITUS CSÖRGEY-ÜHLIG eine Beihilfe von eintausend Kronen bewilligt, damit dieser talentierte junge Mann gesundheitshalber den Winter in Spalato verbringen könne, wo er auch die Vogelwelt zu beobachten hat. Abermals ein glänzender Beweis für den Edelmutth unseres allverehrten Beschützers. Herr Professor G. KOLOMBATOVIČ in Spalato war so liebenswürdig sich unseres Freundes gütigst anzunehmen.

REVUE.

NAUMANN: *Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas*. Herausgegeben unter Mitwirkung mehrerer ansehnlicher Ornithologen von Dr. C. R. HENNICKE in Gera.

A IV. kötet (VI+422 folio lap) adja BLASIUS R. dr., BURI R., GRABOWSKY F., HARTERT E., HENNICKE K., THIENEMANN J. és más tekintélyes ornithologusok feldolgozásában, tüzetes ismeretét az Ikterus-félék, seregély-, málinkó-, holló-, gébics-, légykapó, fecske-, sarlósfecske-, kecskefejő-, harkály-, gyurgyalag-, jégmadár-, szalakóta-, banka- és kakuk-félék családjainak. Van mellette 49 tábla színes illusztráció, nagyobbára a Kleinschmidt J. eredetije után.

Der IV. Band (VI+422 Fol. Seiten) giebt in Bearbeitungen von Dr. R. BLASIUS, R. BUR, F. GRABOWSKY, E. HARTERT, C. HENNICKE, J. THIENEMANN und anderen ansehnlichen Ornithologen, ausführliche Schilderungen über die Familien der Störlinge, Stare, Pirole, Rabenvögel, Segler, Tagschläfer, Spechte, Bienenfresser, Eisvögel, Racken, Hopfe, Kuckucke. Die 49 Chromotafeln sind meistens nach J. Kleinschmidt's Originalen gedruckt.

FREDERICO ALBERT: *Contribuciones al Estudio de las Aves Chilenas*. Santiago de Chile.

X., XI., XII., XIII. füzetek 1899, 1901.

Az «Anales de la Universidad»-ban közölt nagy műnek ez az előttünk fekvő négy füzet Chile madárvilágából tartalmazza a Phalacrocoracidák, Tyrannidák, Ciconiidák, Ibidák, Plataleidák, Tynocorythidák, Fringillidák, Falconidák és Phœnicopteridák családjaikat.

Hefte X, XI, XII und XIII 1899, 1901.

Diese vorliegenden vier Hefte des in den «Anales de la Universidad» mitgetheilten Werkes enthalten folgende Familien aus Chile's Vogelwelt: Phalacrocoracidae, Tyrannidae, Ciconiidae, Ibiidae, Plataleidae, Tynocorythidae, Fringillidae, Falconidae und Phœnicopteridae.

Dr. Th. Studer und Dr. V. Fabio: *Katalog der Schweizerischen Vögel*. III. Lieferung. Bern, 1901.

Ez az új füzet (I—VIII. és 193—418. lap) foglalkozik az ülők — Insectores —, varjak — Coraces —, kúszók — Scansores — és ragadozók — Captores — csoportjaival. Két ornithologiai térkép a *Merops apiaster*, *Coracias garrula*, *Pastor roseus* és *Oriolus galbula* fajok fészkelésének, illetőleg vonulásának földrajzi viszonyait szemlélteti.

Diese neue Lieferung (pag. I—VIII. und 193—418) enthielt die Sitzfüßler — Insectores —, Krähen — Coraces —, Klettervögel — Scansores —, Fänger — Captores —. Zwei ornithologische Karten stellen die geographischen Verhältnisse der Nidification und des Zuges der Arten: *Merops apiaster*, *Coracias garrula*, *Pastor roseus* und *Oriolus galbula* dar.

John Macoun: *Catalogue of Canadian Birds*. Ottawa, 1900. Part I. pag. I—VII. + I—218. 8°.

Ebben a részben tárgyalva vannak a következő rendek: Pygodes, Longipennes, Tubinares, Steganopodes, Anseres, Herodiones, Paludicolæ, Limicolæ, Gallinæ és Columbæ.

Dieser Theil enthält folgende Ordnungen: Pygodes, Longipennes, Tubinares, Steganopodes, Anseres, Herodiones, Paludicolæ, Limicolæ, Gallinæ und Columbæ.

K. G. Lutz: *Der Vogelfreund*. Unsere einheimischen Vögel in Wort und Bild. Stuttgart.

A 3. zsebkiadású, kis kötetben megjelent mű első sorban az ifjú természetbarátoknak, második sorban pedig általában a természet és madárvilág kedvelőinek van szánva. A szöveg illusztrálására 119 színes és sok színezetlen kép szolgál.

Das in kleinen Taschen-format-Bändchen erschienene Werk ist zunächst für die deutschen jugendlichen Naturfreunde, dann aber auch für den Natur- und Vogelfreund überhaupt bestimmt. Zur Illustration des Textes dienen 119 colorirte und viele schwarze Bilder.

A Magyar Ornithologiai Központoz érkezett nyomtatványok jegyzéke.

An die Ungarische Ornithologische Centrale eingelangte Schriften.

Ajándékok. — Geschenke.

(Folytatás. — Fortsetzung.)

112. Alsófehérvármegye monografiája: II. köt. 1. rész. 1901. Nagy-Enyed.

113. ALLEN, J. A.: Alleged changes of color in the feather of birds without molting. Bulletin of «American Museum of Natural History». Vol. VIII. 1896.

114. ALLEN, J. A.: Description of a new Vespertilionine bat from Yucatan. Extracted from Bulletin of the American Museum of Natural History. Vol. IX. Sept. 28, 1897.

115. ALMÁSSY György: Jelentés tiensani tudományos utazásomról. Különlenyomat a Math. és Természet-tudományi Értesítő XIX. kötet 2. füzetéből. Budapest, 1901.

116. ALMÁSSY GYÖRGY: Utazásom Orosz Turkesztánba. A K. M. Term. Tud. Társulat 1901. febr. 22-iki estélyén tartott előadás. Különlenyomat a Term. Tud. Közlöny 385. füzetéből. Budapest, 1901. pag. 537—555.
117. ALFÖLDI FLATT KÁROLY: Agrostologia és gazdasági szakoktatásunk. Különlenyomat a «Gazdák Évkönyve» 1898. évi X. kötetéből.
118. ANGOT, ALF.: Études sur les Migrations des Oiseaux en France. Époques du premier chant du Coucou. Paris. (I. Mémoires de 1898. pg. 121—170.)
119. ARRIGONI DEGLI ODDI: Bird Notes from Brembana Valley. (Zoologist. No. 715, January 1901. pg. 1—16.)
120. BERGE, ROBERT: Die Vögel der Umgegend von Zwickau. Sonderabdruck aus dem Jahresberichte des Vereins für Naturkunde zu Zwickau 1896.
121. BERGE, ROBERT: Ornithologische Vorkommnisse aus dem westlichen Sachsen. Sonderabdruck aus «Journal für Ornithologie». Aprilheft 1900.
122. BERGE, ROBERT: Vogelleben auf Sylt. Wissenschaftliche Beilage der Leipziger Zeitung. 1901. Aug. 20. No. 99.
123. BERGE, ROBERT: Die Falknerei am Dresdner Hofe. Wissenschaftliche Beilage der Leipziger Zeitung. 1900. Jan. 20. No. 9.
124. BERGE, ROBERT: Die Vogelwelt in den sächsischen Teichrevieren und ihre Abnahme. Wissenschaftliche Beilage der Leipziger Zeitung. 1901. Mai 7. No. 54.
125. BEUTENMÜLLER, WILLIAM: Transformations of some North American Hawk-Moths. Bulletin of «American Museum of Natural History». Vol. VIII. 1896.
126. BLASIUS, RUDOLF: Studienreise nach Bosnien, Herzegowina und den benachbarten Ländern im Herbst 1899. Sonderabdruck aus der Ornith. Monatsschrift des «Deutschen Vereins zum Schutze der Vogelwelt» XXV. No. 6. u. ff.
127. BLASIUS, RUD. DR.: Dr. Gustav Hartlaub †. — Dunenkleider der entenartigen Vögel. — Wanderzug u. des schlanksehnäbligen Tannenhähers (*Nuc. earyocatact. leptorh.*). Zeitschrift f. Ornithologie Praktische Geflügelzucht. 1901. Jan. 1. Stettin.
128. BLASIUS, RUDOLF: Über die Bildung, Structur und systematische Bedeutung der Eischale der Vögel. Der medicinischen Facultät zu Göttingen im Januar 1866 als Dissertation vorgelegt. Leipzig, 1867.
129. BONOMI, AGOSTINO: Note ornithologiche raccolte nel Trentino durante il 1897. Estratto dal fascicolo 11 del Giornale ornithologico italiano «Avicula». Sienna, 1898.
130. BONOMI, AGOSTINO: In morte del deputato Ab. Giovanni Salvadori. Estratto N. 31—32. dal Giornale ornithologico italiano «Avicula». Sienna, 1900.
131. BONOMI, AGOSTINO: Note ornitologiche. Raccolte nel Trentino durante gli anni 1898 e 99. Estr. dal Giornale ornitologico italiano «Avicula» No. 31—32. Sienna, 1900.
132. Budapesti tudományegyetem: Véleményes jelentése az államvizsgálat reformja tárgyában. Budapest, 1899.
133. CHAPMAN, FRANK M.: Further notes on Trinidad birds, with a description of a new species of *Synalaxis*. Bulletin of the American Museum of Natural History. Vol. VII. 1895.
134. CHAPMAN, FRANK M.: On the changes of plumage in the Snowflake (*Plectrophenax nivalis*). Bulletin of American Museum of Natural History. Vol. VIII. 1896.
135. CHAPMAN, FRANK M.: The changes of plumage in the Dunlin and Sanderling. Bulletin of the American Museum of Natural History. Vol. VIII. 1896.
136. CHAPMAN, FRANK M.: Notes on birds observed in Yucatan. Bulletin of «American Museum of Natural History». Vol. VIII. 1896.
137. CHAPMAN, FRANK M.: Descriptions of Six Apparently New Bird from Peru. Authors edition, extracted from Bulletin of the American Museum of Natural History. Vol. XIV, Article XIX, pp. 225—228. New-York, September 7. 1901.
138. CHAPMAN, FRANK M.: Report of Birds Received through the Peary Expeditions to Greenland. Authors edition, extracted from Bulletin of the American Museum of Natural History. Vol. XII, Article XVII, pp. 219—244. New-York, December 23. 1899.
139. CHAPMAN, FRANK M.: Descriptions of Five Apparently New Birds from Venezuela. Authors Edition,

- extracted from Bulletin of the American Museum of Natural History Vol. XII., Article IX, pp. 153—156. New-York, August 5. 1899.
140. CLARK, HUBERT LYMAN: The feather-tracts of North American grouse and quail. From the Proceedings of the United States National Museum. Vol. XXI, pages 641—653 (with Plates XLVII—XLIX.). (No 1166) Washington, 1898.
141. CLARK, HUBERT LYMAN: The pterylography of certain American goat-suckers and owls. From the Proceedings of the United States National Museum, Vol. XVII, pages 551—572. (No. 1018.) Washington, 1894.
142. DEGEN, A. VON: Die Flora von Herculesbad. Eine Vegetations-Skizze. Budapest, 1901.
143. DEGEN ÁRPÁD ÉS ALFÖLDI FLATT KÁROLY: A magyar rétek és legelők megjavításának kérdése és a budapesti m. kir. állami vetőmagvizsgáló állomás által kiadott magyar füvek gyűjteménye. Különlenyomat a «Kísérletügyi Közlemények» IV. kötet (1901) 1. füzetéből. Budapest, 1901.
144. DEWITZ, J.: Orientirung nach Himmelsrichtungen. Separat-Abzug aus Archiv für Anatomie und Physiologie. Physiologische Abtheilung.
145. EAGLE CLARK, WILLIAM and LAIDLAW, T. G.: On some migratory and other birds, observed in Southern Shetland in September 1900. Reprinted from «The Annals of Scottish Natural History» January 1901.
146. EAGLE CLARKE, WILLIAM: On the occurrence of *Linota Rostrata* (Coen.) a Greenland Redpoll, in Barra. outhier Hebrides. Reprinted from «The Annals of Scottish Natural History» July 1901.
147. EKAMA, H.: Het verblijf van den koekoek en van de boerenzwaluw in Nederland gedurende 1900. Utrecht, 1901.
148. EKMAN, SVEN: Ornitologiska iakttagelser i Torne lappmarks fjälltrakter. Öfversigt af kongl. Vetenskaps-Akademiens Förhandlingar 1900. No. 8. Stockholm. pgy. 1013—1018.
149. FINSCH, O.: Zur Catalogisirung der Ornith. Abtheilung. VI. Meropidæ. Notes from the Leyden Museum. Vol. XXIII. Leydener Museum 1901 Apr. 4.
150. FINSCH, O.: Zur Catalogisirung der Ornith. Abtheilung. VII. Muscicapidæ. Notes from the Leyden Museum. Vol. XXIII. Leydener Museum, 1901. Mai 20.
151. FINSCH, O. Dr.: *Treron Vordermani*. Notes from the Leyden Museum. Vol. XXII. pg. 162.
152. FINSCH, O. Dr.: Indische Gattungen u. Arten aus den Familien: *Criolidæ*, *Dicruridæ* etc. etc. Notes from the Leyden Museum. Vol. XXII. pg. 193—224.
153. FINSCH, O. Dr.: Ueber eine dritte Sendung Vogelbälge aus Central-Borneo. Notes from the Leyden Museum. Vol. XXII. pg. 163—178.
154. FINSCH, O. Dr.: Uebersicht der Schrei- und Steppenadler. Notes from the Leyden Museum. Vol. XXII. pg. 129—161.
155. FINSCH, O. Dr.: *Der Dujung*. Hamburg, 1901.
156. FODOR DÁNIEL: A zilahi áll. segélyzett polg. főiskola XXVI. értésítője az 1900—1901. tanévből. Zilah, 1901.
157. FUHRER, LUDWIG VON: Der Prachtadler (*Aquila fulvescens*, GRAY) in Nordalbanien erlegt. Separat-Abdruck aus «Ornith. Jahrb.» XI. 1900, Heft 1.
158. FUHRER, LUDWIG VON: Beiträge zur Ornith. Montenegros und des angrenzenden Gebietes von Nordalbanien. Separat-Abdruck aus «Ornith. Jahrb. XI. Heft 4, 5. 1900, XII. Heft 1, 2, 3. 1901.
159. HELLMAYR, C. E: *Muscicapa parva* im Wienerwald. Separatabdruck aus «Ornith. Jahrbuch» IX. 1898. Heft 6.
160. HELM, F.: Über einige ornithologische Beobachtungen auf Helgoland. «Ornith. Monatsberichte» IX. Jahrg. Okt. 1901. No 10. pag. 149—151.
161. HELM, F.: Weitere Betrachtungen über die Beweise Gätke's für die Höhe und Schnelligkeit des Wanderfluges der Vögel. Sonderabdruck aus «Journal für Ornithologie», Juli-Heft. 1901. pag. 289—303.
162. HELM, F.: Betrachtungen über die Beweise Gätkes für die Höhe des Wanderfluges der Vögel. Sonder-Abdruck aus «Journal für Ornithologie». Oktoberheft 1900. pag. 435—452.
163. HELM, F.: Gelegenheits-Beobachtungen auf Helgoland. Sonder-Abdruck aus der Ornith. Monats-

- schrift des «Deutschen Vereins zum Schutze der Vogelwelt», XXVI. No 5, pag. 181—184 und No 6, pag. 219—225.
164. HELMS, O.: Om nogle danske Uglers Gilp. Saertryk af Vidensk. Medd. fra den naturh. Foren Kbhvn. 1901.
165. HENNICKE, C. R. Dr.: Ein Beitrag zur Entwicklungsgeschichte des Rehbockgehörns. (Mit Tafel 3.)
166. HERMAN, OTTO: Ethnographische Elemente des Millenniums-Ausstellung Ungarns mit besonderer Berücksichtigung der Urbeschäftigungen. Vortrag gehalten in der Monats-Versammlung der Anthropologischen Gesellschaft in Wien am 13. Febr. 1896. Im Selbstverlage der Anthrop. Gesellsch. Wien, 1896.
167. HERMAN OTTÓ: A madarak hasznáról és káráról. A m. kir. földművelésügyi minister kiadványa. 100 képpel. Bpest, 1901.
168. KADIC, OTOKAR: Studien über das Labium der Coleoptern. Abdruck aus der Jenaischen Zeitschrift für Naturwissenschaft. 36. Band. 1901. Mit einer Tafel. pg. 207—228.
169. KÓHAUT REZSŐ: Gyakorlati utmutatás a mikroszkópi preparátumok készítésére. Különös tekintettel a középisk. oktatásra, valamint kezdők és műkedvelők számára. A mikroszkópi gyakorlat elemei II. része. Budapest, 1901. pag. 1—163.
170. KONKOLY THEGE MIKLÓS: Tanulmányok a triezsti obszervatoriumban. (Uti jelentés 1900. decz. 2—8.) Budapest, 1901.
171. KOSKE, F.: Ornithologischer Jahresbericht über Pommern für 1900. Sonderabdruck aus «Zeitschrift für Ornithologie und praktische Geflügelzucht». Jahrg. XXV. 1901.
172. KRUMP, NIKOLAUS: Der Schutz der Thiere im allgemeinen und speciell der Schutz unserer nützlichen Vögel. Anleitung mit 8 Figuren. Sopron, 1900.
173. LOCZKA JÓZSEF: Irodalom a mesterséges ásványokról. «Földtani Közlöny». XXIX. pag. 263—276.
174. LOCZKA, J.: Chemische Analyse eines Tetraëdrits vom Berge Botes in Ungarn. Zeitschrift für Krystallographie etc. XXXIV. Bd. Heft 1. pg. 84—87.
175. LOCZKA JÓZSEF: Kovasav olvasztás. «Term. tud. Közlöny». 1900. pag. 636—639.
176. LOCZKA JÓZSEF: Egy bronzrégiség chemiai elemzése. «Magy. chemiai Folyóirat». VI. pag. 105—108.
177. LOOS, CURT: Zur Ernährung unserer Vögel (Rabenartige Vögel). Sonderabdruck aus der «Vereinschrift für Forst-, Jagd- und Naturkunde» 1898—1899.
178. LOOS, CURT: Zur Ernährung unserer Vögel (Raub- und Rabenartige Vögel). Separatabdruck aus der Vereinschrift des Böhmischen Forstvereins, Heft IV. 1900—1901. Prag, 1901.
179. LOOS, CURT: Zur Ernährung unserer Vögel (Scharrvögel und Rabenartige Vögel). Sonderabdruck aus der «Vereinschrift für Forst-, Jagd- und Naturkunde».
180. LOOS, CURT: Ein Beitrag zur Frage über die wirthschaftliche Bedeutung des Eichelhehers. Sonderabdruck aus «Schwalbe». Neue Folge. II.
181. LOOS, CURT: Ein Beitrag zur forstlichen Bedeutung des grossen Buntspechtes. Sonderabdruck aus der «Vereinschrift für Forst-, Jagd- und Naturkunde» Jahrgang 1900.
182. LUCAS, FREDERIC A.: Notes on the anatomy and affinities of the Cœrebidæ and other American birds. From the Proceedings of the United States National Museum. Vol. XVII. pages 299—312. (No. 1001.) Washington, 1894.
183. MÁGÓCSY-DIETZ SÁNDOR: A szőlő öbölje és ragyája. Különlenyomat az orvosok és természetvizsgálók XXX. vándorgyűlésének munkálataiból.
184. MALLÁSZ, J.: Studien über Ungarische Caraben. I. Über Carabus obsoletus und dessen Verwandte. Budapest, 1901.
185. MARTORELLI, GIAC.: Nota Ornithologica sopra l'Ardeola idæ (Hartlaub) e cenno sul dicroismo di varii Ardeidi. Atti della Società Italiana di Sc. Nat. Vol. XXXIX. Milano, 1900.
186. MARTORELLI, GIAC. Prof.: Due nuovi casi d'ibridismo negli uccelli. Milano, 1901. Atti della Società Italiana di Sc. Nat. Vol. XL.
187. MÉHELY LAJOS: Magyarország denevéreinek monográphiája. Budapest, 1900.
188. Meteorologiai intézet, m. kir. orsz.: Ünnepi emlékkönyv az ó-gyallai m. k. országos meteorologiai és földmágnassági obszervatorium ünnepélyes felavatása alkalmából. Összeállította Héjas Endre. Bpest, 1900. S. pg. 1—19.

189. MILLER, GERIT S.: Descriptions of Three New Free-Tailed Bats. Authors edition, extracted, from Bulletin of the American Museum of Natural History. Vol. XII. Article XII. pp. 173—181. — New-York, October 20, 1899.
190. Museu Paulista: Duplicata aves de São Paulo. No. 4. 1900.
191. NAGY GYULA: Czegei Vass György és Vass László Naplói 1659—1739. (Magy. Történelmi Évkönyvek és Naplók a XV—XVIII. századokból. III. köt.) Bpest. 1896.
192. OBERHOLSER, HARRY. C.: Notes on some birds from Santa Barbara islands, California. From the Proceedings of the United States National Museum. Vol. XXII. pages 229—234. (No. 1196.) Washington, 1900.
193. OBERHOLSER, HARRY. C.: Notes on birds collected by Dr. W. L. Abbott in Central Asia. From the Proceedings of the United States National Museum. Vol. XXII. pages 205—228. (No. 1195.) Washington, 1900.
194. OBERHOLSER, HARRY C.: A list of the birds collected by Mr. R. P. Currie in Liberia. From the Proceedings of the United States National Museum. Vol. XXII. pages 25—37. (with Plate VII.) (No. 1182.) Washington, 1899.
195. OBERHOLSER, HARRY C.: Notes on birds, from the Cameroons District, West Africa. From the Proceedings of the United States National Museum. Vol. XXII. pages 11—19. (No. 1180.) Washington, 1899.
196. OBERHOLSER, HARRY C.: A revision of the wrens of the genus *Thryomanes* selater. From the Proceedings of the United States National Museum. Vol. XXI. pages 421—450. (No. 1153.) Washington, 1898.
197. OHLSEN, M. G.: Communication. Union protectrice des animaux XIII. Congrès International. Paris, 1900.
198. OHLSEN, C.: La protezione degli Uccelli. («Il Popolo Romano» Nr. 318. 18. Novembre 1900. Roma.)
199. QVIGSTAD, J.: Lappiske Plantenavne. Separatafrik af «Nyt Magazin f. Naturvidenskab.» B. 39, H. 4. Kr. ania 1901.
200. RÉTHEI PRICKEL MARIAN: Fászl István †. Soproni Napló. IV. évf. (1900) 9. sz.
201. REISER, OTHMAR: *Parus lugubris* græcus n. subsp. Separat-Abdruck aus «Ornith. Jahrb.» XII. 1901. Heft 6. pg. 216.
202. REISSENBERGER, LUDWIG: Zur Höhenkunde von Siebenbürgen. Aus den Verhandlungen und Mittheilungen des siebenbürgischen Vereins für Naturwissenschaften, No. 8. 1869. Hermannstadt, 1869.
203. SAÁROSSY-KAPELLER FER.: Az erdőtörvény (1879. évi XXXI. t.-cz.) magyarázata. Bpest, 1883.
204. SCHALOW, HERMAN: Über die Herausgabe einer Ornithologischen Bibliographie Deutschlands. Sonderabdruck aus «Journal für Ornithologie». Januarheft. 1901.
205. SCHALOW, HERMAN: Rede zur Fünfzigjahrfeier der Deutschen Ornithologischen Gesellschaft zu Leipzig. Sonderabdruck aus «Journal für Ornithologie. Januarheft 1901.
206. BABARCI SCHWARTZER OTTÓ: Valami az idegességről. Az orvosok és természetvizsgálók XXIII. vándorgyűlésén előadva. (Kiadta (Grill Károly, Bpestén.)
207. SEELAND, FERD.: Diagramme der magnetischen und meteorologischen Beobachtungen in Klagenfurt. Dezember 1895 bis November 1896. Naturhistorisches Landesmuseum von Kärnten.
208. Der Siebenbürgische Verein für Naturwissenschaften in Hermannstadt nach seiner Entstehung, seiner Entwicklung und seinem Bestande. Hermannstadt 1896.
209. SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG, BARON: Ornithologie van Nederland. Waarnemingen van 1 Mei 1899 tot en met 30 April 1900 gedaan. Overgedrukt uit «Tijdschr. d. Ned. Dierk. Vereen». (2) Dl. VI. Afl. 4. pp. 255—283.
210. SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG, BARON: Ornithologie van Nederland. Waarnemingen van 1 Mei 1899 tot en met 30 April 1901 gedaan. Overgedrukt uit «Tijdschr. d. Ned. Dierk. Vereen». (2) Dl. VII. Afl. 2. pp. 29—49.
211. STEINEGER, LEONHARD: On the wheatears (*Saxicola*) occurring in North America. From the Proceedings of the United States National Museum. Vol. XXIII. pages 473—481. (No. 1221.) Washington, 1901.

212. STEINEGER, LEONHARD : Notes on a third installment of Japanese birds in the Science College Museum, Tokyo, Japan, with descriptions of new species. From the Proceedings of the United States National Museum, Vol. XVI. pages 615—638. (No. 957.) Washington, 1893.
213. THIENEMANN, J. : Über Zwecke und Ziele einer ornithologischen Beobachtungstation in Rositten auf der Kurischen Nehrung. Sonderabdruck aus «Journal für Ornithologie». Januarheft 1901.
214. TOLNAY LAJOS, ifj. : A tudományos léghajózás a magasabb légrétegek kutatásának szolgálatában. Budapest, 1901.
215. Tromsø Museum Aarsberetning. Troms, 1899.
216. TSCHUSI zu Schmidhoffen, VICTOR Ritter von : Ornithologische Collectaneen aus Österreich-Ungarn und dem Occupations-Gebiete. Separat-Abdruck aus Ornithol. Jahrbuch XII. Heft 2. 3.
217. v. TSCHUSI zu Schmidhoffen, V. Ritt. v. : Der schlankschnäblige Tannenheher in Österreich im Herbste 1900. Sonderabdruck aus «Schwalbe». Neue Folge. II. pag. 1—2.
218. v. TSCHUSI zu Schmidhoffen, V. Ritt. v. : Zur Ornith. Madeiras. Separatabdruck aus «Ornith. Jahrbuch». XII. 1901. Heft 6.
219. TUZSON JÁNOS : A tarnóci kövült fa (Pinus tarnocziensis N. Sp.). Különlenyomat a Természetráji Füzetek 1901. XXIV. évf.-ból, 3 táblával, pg. 273—316.
220. VILARÓ, JUAN : Hybrids between the Game Cock and the Guinea Fowl. Authors edition, extracted from Bulletin of the American Museum of Natural History. Vol. IX, Article XVIII, pp. 225—230. New-York, August 21. 1897.
221. VALLON, G. : Die Sammlung italienischer Vögel des Professors Graf Arrigoni degli Oddi in Caoddo bei Padua. Ornith. Jahrb. XII. (1901) pg. 89—97.
222. VARJU SÁNDOR : A varju. Budapesti Hirlap. 1901. márc. 10. 69. szám. pg. 31.
223. WAGNER JÁNOS : Turóc vármegye edényes növényei. Különlenyomat a magyarországi Kárpátgyesület 1901. évi évkönyvéből. Igló.
224. WARTHA VINCZE : A magyar borrhól Különlenyomat a «Természettudományi Közlöny» 148. füzetéből.
225. WENNINGER MÁTYÁS, ifj. : Utmutatás az észszerű és természetszerű gazdálkodásra. Győr, 1899.
226. Zur Spatzenfrage. Wochenbeilage zum Berliner Tageblatt, Haus, Hof, Garten. XXII. Jahrg. No. 46. Berlin, 1900. Nov. 15. pag. 362—363.

Cserepéldányok. — Tausch-Exemplare.

1. Akadémiai Értesítő. Budapest. 131—143. f. (1901).
2. Állatvédelem. Az Orsz. Állatvédő Egyes. Hiv. Közlönye. Budapest, 1901. 1—8. sz.
3. Anales del Museo Nacional de Montevideo. Fasc. XVI—XXI.
4. Annales de la Faculté des Sciences de Marseille. Tom. XI. Fasc. 1—9.
5. Annales du Musée d'Hist. Naturelle de Marseille. Bulletin. Tom. I. Fasc. 1—2. et supplement (1901).
6. Archiv für die Naturkunde Liv-, Esth- und Kurlands. Dorpat (Jurjeff).
7. Atti della Società Toscana di Scienze Naturali. Processi Verbali. Pisa. Vol. XII. pg. 137—229.
8. Atti della Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo civico di Storia Naturale. Milano. Vol. XL. Fasc. 1—3.
9. Atti dell' I. R. Accad. degli Agiati di Rovereto. Vol. VII. 1—2. (1901).
10. Augustana Librarys Publications. Rock Island. Illinois.
11. Avicula. Giornale Ornithologico Italiano. Siena. Anno V. f. 37—46.
12. Bergens Museums Aarbog.
13. Bericht der Meteorolog. Commission des Naturforschenden Vereins in Brünn. Jahrg. 17, 18.
14. Bericht — 24-ster — des Naturwissenschaftlichen Vereins f. Schwaben und Neuberg (a. V.) Augsburg.
15. Bericht der Naturwissenschaftl. Gesellschaft zu Chemnitz.
16. Bericht der Oberhessischen Gesellschaft f. Natur- und Heilkunde. Giessen.
17. Bericht der Wetterauischen Gesellschaft f. die gesammte Naturkunde. Hanau.
18. Bericht über die Thätigkeit der St. Gallischen Naturwissenschaftlichen Gesellschaft 1898—99. St. Gallen, 1900.
19. Budapesti m. k. Állami Vetőmagvizsgáló Állomás Jelentése 1898—99. évi működéséről. Budapest, 1901. Aquila. VIII.

20. *Bulletin of U. S. Departement of Agriculture. Division of Biological Survey.* Washington, Nr. 14.
21. *Bulletin de la Société Impériale des Naturalistes de Moscou.* Nouv. Sér. Tom. XIV. 1—4.
22. *Catalogue of Canadian Birds.* Ottawa. Part. I. 1900.
23. *Ciel et terre.* Bruxelles. XXI. Année, Nr. 23—24; XXII. 1—18.
24. *Erdély.* Kolozsvár. X. (1901) 1—7.
25. *Erdély Népei.* Kolozsvár. IV. (1901) 1.
26. *Erdészeti Kísérletek.* Selmezbánya. II. (1900) 3—4; III. 1—2 (1901).
27. *Erdészeti Lapok.* Budapest. XL. 1—11.
28. *Értesítő.* Erdélyi Múzeum-egylet Orvos-természettudományi szakosztályából. Kolozsvár. XXV. évf. I. Orv. szak. 3. f.; II. Term. t. szak. 1—3. f.; XXVI. évf. II. 1. f.
29. «*Fauna*». Mittheilungen aus den Vereinssitzungen vom Verein Luxemburger Naturfreunde «*Fauna*».
30. *Glasnik Hrvatskoga Naravoslovnoga Druzva.* Zagreb. XII. 4—6 (1901).
31. *Halászat.* Budapest. II. 11—24. 1900—1901; III. 1—6 (1901—1902).
32. *Helios.* Frankfurt a/O. Bd. XVIII. (1901).
33. *Jahrbuch des Siebenbürgischen Karpathenvereins.* Hermannstadt. Jahrg. 1898, 1899.
34. *Jahrbuch des Naturhistorischen Landes-Museums von Kärnten.* Klagenfurt. XXVI.
35. *Jahresbericht — XI-ter — des Vereins für Naturwissenschaft zu Braunschweig.*
36. *Jahresbericht und Abhandlungen des Naturwissenschaftlichen Vereins in Magdeburg.* 1898, 1899.
37. *Jahresbericht der Naturforschenden Gesellsch. Graubündens.* Chur. Jhg. XLIII.
38. *Jahresbericht des Ornithologischen Vereins zu München.* II. (1899, 1900.) 1901.
39. *Jelentés a m. k. Orsz. Meteorologiai és Földmágnés. Intézet stb. 1900. évi működéséről.* Budapest. I.
40. *Jelentés a M. Nemz. Múzeum 1900. évi állapotáról.* Budapest, 1901.
41. *Journal of the Asiatic Society of Bengal.* Calcutta. Vol. LXIX. Part. II. Nr. 2—4; LXX. Part-III. 1.
42. *Kísérletügyi Közlemények.* Budapest. IV. 1—4.
43. *Korrespondenzblatt des Naturforschervereins zu Riga XLIV.* 1901.
44. *Köztelek.* Budapest, 1901. 94—96. sz.
45. *La Feuille Des Jeunes Naturalistes.* Paris. XXXI. Année. 261—272; XXXII. Année. 273.
46. *Leopoldina.* Halle a/S. XXXVII. 1—10.
47. *Magyar Iskolai Tanszermúzeum.* Budapest. I. (1900—1901) 1—8.
48. *Memoirs (of the Australian Museum).* Sydney.
49. *Memorie.* (Mus. Civico di Storia Naturali di Milano.) Vol. VI. Fase. III. (1901).
50. *M. kir. Meteorologiai Intézet Évkönyvei.* XXX. 1901.
51. *M. k. Meteorologiai Intézet Hivatalos kiadványai.* Budapest, 1901. IV. kötet.
52. *Mittheilungen aus dem Osterlande.* N. F. IX. Bd.
53. *Mittheilungen des Naturwissenschaftlichen Vereines für Steiermark.* Graz. 1900.
54. *Mittheilungen des Naturwissenschaftlichen Vereines zu Troppan.*
55. *Museum caucasicum.* Tiflis. I. 1899.
56. *Museum f. Naturkunde.* Berlin.
57. *Néplap.* Gazdasági heti közlöny. Budapest. VII. (1901) 1—47.
58. *Naturae Novitates.* Berlin, 1900. 20—24; 1901. 1—18.
59. *North American Fauna.* (U. S. Department of Agriculture) Washington. Nr. 19, 20, 21.
60. *Novitates Zoologicae.* (Edit. by Walt. Rotschild, E. Hartert and K. Jordan.) Vol. VII. 5, 6; VIII. 1—3.
61. *Ornithologisches Jahrbuch.* Hallein. XII. 1—6 (1901).
62. *Ornithologische Monatsberichte.* Berlin. IX. (1901) 2—11.
63. *Ornithologische Monatschrift.* Gera-Reuss. XXVI. 1—11.
64. *Pótfüzetek.* Budapest, 1901. LIX—LXII.
65. *Proceedings of the American Academy of Arts and Sciences.* Boston. XXXVI. 1—29.
66. *Proceedings of the California Academy of Sciences. Zoology.* Vol. III. Nr. 1.
67. *Proceedings of the United States National Museum.* Washington. No. 1153, 1180, 1182, 1195—97.
68. *Records of the Australian Museum.* Sidney. Vol. IV. No. 1, 3, 4.

69. *Report of the Secretary of Agriculture*. Washington.
70. *Report of Trustees of the Australian Museum*. Sydney.
71. *Revista do Museu Paulista* publicada por H. von Ihering. S.-Paulo. Vol. IV. (1900).
72. *Rovartani Állomás közleményei*. Budapest.
73. *Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Dorpat*. (Jurjeff.)
74. *Die Schwalbe*. Berichte des Comité's für Ornithologische Beobachtungsstationen in Oesterreich. Wien. Neue Folge. II. 1900—1901.
75. *Skrifter*. (Kong. Norske Videnskabers Selsk.) Trondjem.
76. *Smithsonian Miscellaneous Collections*. Washington.
77. *Smithsonian Report*. Washington.
78. *Societatum Litterae*. Frankfurt. Jhg. XIV. (1900) 1—12.
79. *A Természet*. Budapest. IV. (1900/1901). X—XXIV; V. (1901/1902). I—VI.
80. *Természetrajzi Füzetek*. Budapest. XXIV. (1901) 1—4.
81. *Természettudományi Közlöny*. Budapest. (1901) 378—387. füzetek.
82. *The Auk*. New-York. 1901. 1—4.
83. *Tromsø Museums Aarsberetning*. Tromsø.
84. *Tromsø Museums Aarshefter*. Tromsø.
85. *Vadászlap*. Budapest. XXII. 1—33.
86. *Verhandlungen des Naturforschenden Vereins in Brünn*.
87. *Verhandlungen und Mittheilungen des Siebenbürgischen Vereines für Naturwissenschaften zu Hermannstadt*. Jg. L.
88. *Volksblatt*. Landwirthschaftliche Wochenschrift. Budapest. VIII. (1901) 1—47.
89. *Yearbook of the United States Department of Agriculture*. Washington, 1900.
90. *Zeitschrift für Ornithologie und praktische Geflügelzucht*. Stettin. XXV. (1901) 2—10.

Két halott.

A «Journal für Ornithologie» XLIX. évfolyama III. füzetének, 1901, 337—359-ik oldalán LEVERKÜHN Pál úr, a szófiai fejedelmi múzeum igazgatója, «Zur Erinnerung an Dr. Gustav Hartlaub» czímen emléksorokat ír e meghalt kutatóról, a melyekben a HARTLAUB részéről LEVERKÜHN úrhoz intézett levelekből is közöl kivonatokat.

Mindjárt az elején — a 339-ik lapon — egy Magyarországot érintő levélidézetet találunk, a mely 1840-re vonatkozik s a mely így hangzik:

«Ich habe Ihnen noch wenig erzählt von einer Reise, die ich als Wiener Student nach Süd-ungarn und Kroatien machte und an die ich, ein paar Einzelheiten abgesehen, mit grösstem Vergnügen zurückdenke. Meiner Freundschaft mit den beiden Söhnen J. Natterer's * verdanke ich es, dass ich mich einer wissenschaftlichen Expedition anschliessen durfte, die auf kaiserliche Kosten gemacht wurde und zu deren Aufgaben unter Anderem gehörte. Näheres über die Lebens-

* Nyilván Natterer Józsefről van itt szó, a kinek János nevű testvére volt. Józsefnek, a császári Naturalien-Cabinet custosának, 2 fia volt, a mint azt alább láthatjuk.

Zwei Todte.

Im Jahrgange XLIX. Heft III. 1901, pag. 337 bis 359 des «Journal für Ornithologie» giebt Herr Paul LEVERKÜHN, Director der fürstlichen Museen in Sofia, unter dem Titel «Zur Erinnerung an Dr. Gustav Hartlaub» einen Nachruf für diesen todtten Forscher, worin sich Auszüge aus Briefen vorfinden, welche HARTLAUB an Herrn LEVERKÜHN gerichtet hat.

Gleich zu Beginn — pag 339 — finden wir eine auf Ungarn bezügliche Briefstelle, welche sich auf 1840 bezieht und folgenden Wortlaut hat:

* Es handelt sich hier offenbar um Josef Natterer, der einen Bruder JOHANN hatte. Josef war Custos am kaiserl. Naturalien-Cabinet und hatte 2 Söhne, wie wir weiter unten sehen werden.

weise und die Fundstellen eines merkwürdigen, in Löchern auf sumpfigen Wiesen hausenden *Fisches* (*Cyprinodon Kramerii*) zu erkunden. Wir erwischten ihn glücklich am Balaton. Es war eine höchst vergnügliche Reise. Ich schoss *Muscicapa parva* (die ich nach Bremen schickte) und *Lanius major* am Plattensee, lebte eine Woche mit den gastfreien Mönchen des Cistercienser-Klosters Tihanyi (Komitat Zala), die sich in der Fastenzeit gebratene Enten wohl schmecken liessen, weil dieselben nach der in lateinischer Sprache während der Cœna vom Prior gegebenen und gleichsam rechtfertigenden Erklärung „als Wasservogel sanguinem frigidum hätten“. Uh! Auf dieser Reise war es, wo *wir* in Pest den Director¹ des Zool. Museums² PETÉNYI sehr nahe kennen lernten. Er bat schmeichlerisch, sich unserer Expedition als supernumerarius anschliessen zu dürfen. Aber oh weh! *Wir* konnten uns nur zu bald von dem perfiden Character unseres Reisegefährten überzeugen und mussten uns glücklich schätzen, dass es gelang ihn abzuschütteln. PETÉNYI war ein unbequem disponierter Mensch von alberner Empfindlichkeit und sehr anmasslich, mit dem wir uns schliesslich gründlich überwarfen. Das Wort bieder und zuverlässig schien er nicht zu kennen. *Ich* hatte Gelegenheit dies zu erfahren.»

Eddig tart a Petényire vonatkozó rész, a melyhez LEVERKÜHN úr a következőket esatolja: («Nehéz azt manapság eldönteni, vajjon Hartlaubnak a nagy magyar ornithologusról mondott nagyon is éles ítélete nem lépi-e át a tárgyilagosság határát. A Herman-féle szép életrajzból merítve más és esakis előnyös képet alkothatunk magunknak felőle. Lev.») Leverkühn úr azt is hozzáteszi, hogy a tőlem eredő Petényi-biografiában a szóban forgó utazásról csak rövid jegyzetet adok és itt mindjárt meg kell jegyezni, hogy abban a jegyzetben semmiféle egyenetlenségnek még nyoma sem látszik, noha valamennyi szereplőt felsoroltam, ú. m. HECKEL Jakabot, az ichthyologust, HARTLAUB dr.-t és az ifjabb NATTERERT.

HECKEL Jakab volt bizonyára az expedíció vezetője s ő volt az, a ki PETÉNYINEK haláláig barátja maradt s a ki jó 19 évvel — 1858-ban — amaz expedíció után és 3 évvel Petényi halála után épen e barátjának, PETÉNYINEK, a *Barbus Petényii* HECKEL fajt dedikálta.³

Már ez a nálunk általánosan ismert és levelezések révén megszilárdult tény elég arra, hogy a HARTLAUB dr. «*wir*»-jéből HECKEL Jakabot kirekeszszük.

Így tehát HARTLAUB dr. és NATTERER *fiai* vannak még bátra, a kik, mint látni fogjuk, mindketten az expedícióval tartottak.

Mindenekelőtt azt kell helyreigazítanom, hogy az a kirándulás nem 1840-ben, hanem 1839-ben

So weit die auf Petényi bezügliche Stelle, welcher Herr LEVERKÜHN folgendes beifügt: («Es ist schwer heute darüber zu urtheilen, ob Hartlaub's reichlich scharfes Urtheil über den grossen ungarischen Ornithologen nicht über die Grenze der Objectivität hinausgeht. Aus der schönen Herman'schen Biographie gewinnt man ein anderes und nur vortheilhaftes Bild von ihm. Lev.») Herr Leverkühn fügt auch noch hinzu, dass ich in meiner Biographie Petényi's über die betreffende Reise nur eine kurze Notiz gebe, und es möge hier bemerkt werden, dass in der Notiz keine Spur irgend eines Zerwürfnisses angeführt erscheint, obzwar alle Personen: der Ichthyologe Jakob HECKEL, Dr. HARTLAUB und der jüngere NATTERER bei mir angeführt sind.

Jakob HECKEL war offenbar der Expeditionsleiter, und blieb bis zum Tode PETÉNYI's dessen Freund, der gut 19 Jahre — 1858 — nach der Expedition und 3 Jahre nach PETÉNYI's Tode eben diesem Freunde PETÉNYI die Art *Barbus Petényii* HECKEL dedicierte.³

Schon diese bei uns allbekannte und auch aus Briefschaften erhärtete Thatsache genügt, aus Dr. HARTLAUB's «*wir*» Jacob HECKEL auszuschliessen.

Es bleiben also Dr. HARTLAUB und NATTERER's *Söhne* übrig; da wie wir sehen werden, beide mit waren.

Es ist vor allem zu berichtigen, dass die Excursion nicht 1840, sondern 1839 stattfand.

¹ Petényi nem volt igazgató, hanem custos.

² A pesti Múzeum nem zoologiai, hanem nemzeti.

³ HECKEL und KNER, «Die Süßwasserfische der Oesterreichischen Monarchie», 1858.

¹ Petényi war nicht Director, sondern Custos.

² Es gab in Pest kein Zoologisches, sondern ein National-Museum.

³ HECKEL und KNER, «Die Süßwasserfische der Oesterreichischen Monarchie», 1858.

történet. HARTLAUB dr.-nak LEVERKÜHN úrhoz intézett levelei ellenben, melyek ama bántó részleteket tartalmazzák. 1891-ből, sőt 1900-ból vannak keltezve.¹ HARTLAUB tehát 52, illetőleg 61 évvel *ama kirándulás és harminczét évvel Petényi halála után képes volt a legálázabb gyűlölködésre, a legsúlyosabb becsületsértésre, a nélkül, hogy azt egyetlen tényffel is megokolta volna.*

Már ez utóbbi körülménynek is csak az a hatása lehet, hogy azok a gyűlölködő szavak nem érhetik Petényit, hanem inkább azok *szerezőjére* szállnak vissza.

E dolgot természetesen közelebbről kell tárgyalnom.

A LEVERKÜHN-féle emléksorok megjelenése után azonnal — és megvallom kemény szavakkal — felszólaltam LEVERKÜHNnel szemben és tényeket követeltem tőle. Egyik válaszában azt mondja LEVERKÜHN úr, hogy HARTLAUB gyűlölködő szavai *bizonyára tényekre támaszkodnak*; újabb, nagyon éles hangú követelésekre ellenben csak annyit kaptam feleletül, hogy *most már bizony nem lehet tényeket előteremteni!*

Mint Petényi biografusának most már nekem becsületbeli kötelességem, hogy tényeket előteremtsek s azt meg is teszem a következőkben.

Mint fentebb láttuk, minden okunk meg van arra, hogy HECKELben PETÉNYI haláláig és azután is Petényi barátját lássuk. Sem KUBINYI Ferencznel² sem az általam ismert levelekben legkisebb nyoma sincs valami egyenetlenkedésnek, a mi pedig okvetlenül meg lenne, ha PETÉNYI rászolgált volna a HARTLAUB dr. rosszhiszemű leírására.

KOLLAR, a bécsi Hof-Naturalien-Cabinet igazgatója, HECKEL főnöke és felesége révén PETÉNYI vérrokona, soha viszálykodásról nem szólt. *Kollar nejjének Petényihez* intézett leveleiben sincs ilyennek *nyoma!*

NATTERER József marad még hátra, mint a kinek fiai a kirándulásnak közvetlen részesei voltak. A szerencsés véletlen úgy akarta, hogy NATTERER Józsefnek ez a döntő fontosságú levele megmaradt s így hangzik:

Dr. HARTLAUB's Briefe an Herrn LEVERKÜHN, worin die Stelle enthalten ist, wurden dagegen im Jahre 1891 und sogar 1900 geschrieben.¹ HARTLAUB hat daher nach 52, beziehungsweise 61 Jahren *nach der Excursion und siebenunddreissig Jahre nach Petényi's Tode, diesem die vollste Gehässigkeit, die schwerste Schädigung an der Ehre nachgetragen, ohne auch nur eine einzige Thatsache zur Begründung anzuführen.*

Schon dieser letztere Umstand bewirkt es, dass die gehässigen Worte Petényi nicht treffen können und eher auf den *Urheber* zurückprallen.

Natürlich muss ich dieser Sache noch näher treten.

Nach dem Erscheinen des LEVERKÜHN'schen Nachrufes habe ich sofort — und ich gestehe in scharfen Worten — bei LEVERKÜHN Einspruch erhoben und habe Thatsachen gefordert. In der einen Antwort sagt Herr LEVERKÜHN, HARTLAUB's gehässige Worte seien *gewiss auf Thatsachen gestützt*; auf meine neuere schärfste Requisition erhielt ich aber zur Antwort, *Thatsachen können jetzt allerdings nicht mehr beschafft werden!*

Als Biograph PETÉNYI's habe nun ich die Ehrenpflicht Thatsachen herbeizuschaffen und thue dies wie folgt.

Wie wir oben gesehen haben, ist aller Grund vorhanden, HECKEL bis zu PETÉNYI's Tode und darüber hinaus als Freund zu betrachten. Weder bei Franz von Kubinyi,² noch in den Briefschaften, die ich kenne, findet sich auch nur die leiseste Spur irgend eines Zwiespaltes, was doch unvermeidlich gewesen wäre, wenn PETÉNYI dem Bilde und Anwurf des Dr. HARTLAUB entsprochen hätte.

KOLLAR, Director des Wiener Hof-Naturalien-Cabinetes, HECKEL's Vorstand und durch seine Frau mit PETÉNYI blutsverwandt, schrieb nie ein Wort über irgendein Zerwürfniss. In den Briefen der *Frau Kollar an Petényi keine Spur!*

Es bleibt nunmehr Josef NATTERER übrig, dessen Söhne an der Excursion unmittelbar theilhaft waren. Ein gütiger Zufall wollte es nun, dass gerade der entscheidende Brief Josef NATTERER's erhalten blieb, der wie folgt lautet:

¹ Leverkühn l. c. pag. 340 am Ende des Auszuges.

² Petényi's hinterlassene Schriften mit Biographie, herausgegeben von der ung. Acad. der Wissenschaften. 1864. Ungarisch.

¹ Leverkühn l. c. pag. 340, a kivonat végén.

² Petényi hátrahagyott iratai életrajzzal együtt; kiadta a magy. tud. Akadémia 1864-ben.

«Wien, den 9. Mai 1840.

«Hochgeehrtester Herr und Freund!

Verzeihen Sie mir gütigst, dass ich Ihnen auf Ihren angenehmen Brief nicht früher Antwort gab, allein da die Petersburger Akten an der Kabinetts Bibliothek nicht gehalten werden und ich selbe aus der Hof-Bibliothek nicht erhalten konnte, da kein Journal früher als bis es gebunden ist, ausgegeben wird; so habe erst kürzlich aus der Isis, wo auch der Artikel über den Stumus roseus von Herrn Nordmann abgedruckt war, herausschreiben lassen, und nun die Ehre Ihnen selben hier beygelegt zu überschieken.

Dank habe ich Ihnen *besten Freund* für die *vielen Gefälligkeiten die, Sie meinen Söhnen voriges Jahr* auf ihrer Reise in dem mit so vielen Naturschönheiten gesegneten Ungarn erwiesen hatten*, noch abzustatten und bitte Sie gefälligst, da ich noch Ihr grosser Schuldner bin, mir wissen zu lassen, was ich noch zu bezahlen habe, um es Ihnen allsogleich übermachen zu können.

Die künftigen Ferienmonate wollen meine Söhne zu einem Ausflug nach den Küsten Dalmatiens benützen, wo besonders für die Fisch-Sammlung manches noch Neue zu erhalten seyn dürfte. Von Pepi und Fany viele Empfehlungen und Grösse, auch von meinen zwei Töchtern, welche alle recht gesund sich befinden. In der Hoffnung Sie einmal wieder in Wien zu sehen, habe ich die Ehre mit ausgezeichnete Hochachtung zu verbleiben Ihr ergebenster Freund Jos. Natterer Custos.»

A levél hátán Petényi kezétől: «Legidősb Natterer Józseftől, a bécsi es. k. Naturalien-Kabinet legidősebb custosától. 1840.» (A M. O. K. levéltárában.)

A közvetlenül érdekelteknél tehát semmi nyoma valami változott hangulatnak, semmi hivatkozás erre a közelállókról! A főmaradt levelezés Brehm apótól és Baldamustól kezdve az utolsó kis gyűjtőig s tisztelőig esupa szivesség, hála és tisztelet PETÉNYI iránt.

Az azonban nyilvánvaló, hogy HARTLAUB dr. szavai, bár mennyire szubjektívek is, végre sem lehetnek légből kapottak. Feladatomban tehát az is, hogy a dolog nyitját lélektani téren keressem.

A kirándulás idején — 1839-ben — PETÉNYI 41 éves érett férfi volt — 1798-ban született — HARTLAUB dr. ellenben, saját szavai szerint, *diák*.

PETÉNYI eredetileg lutheránus tiszteletes volt; legbizalmasabb barátainak, köztük atyámnak, bizonyossága szerint szigorú moralista, a ki az erkölcsesség terén nem értett tréfát s ama korának szelleméhez képest, a mikor még nem voltak kiváltságos *«ifjú óriások»*, mint manapság, a fiatalságtól illő tiszteletet várt, sőt követelt, tehát hajlandó volt dorgáló beszédre is. Úgy érzem tehát, hogy a Hartlaub dr. levelei-

Auf der Rückseite des Briefes von Petényi's Hand: «Von Joseph Natterer, eldest Custos des Wiener k. k. Naturalien-Kabinet. 840». (Archiv der U. O. C.) Nirgends eine Spur von Verstimmung der unmittelbar Betheiligten, nirgends eine Andeutung der Nahestehenden! In den Briefschaften von Vater Brehm, Baldamus an bis zu den kleinsten Sammlern und Verehrern nichts als Herzlichkeit, Dankbarkeit, Verehrung für PETÉNYI.

Das liegt aber auf der Hand, dass auch Dr. HARTLAUB's Worte, so subjectiv sie sein mögen, am Ende doch nicht aus der Luft gegriffen sein können. Ich habe also die Aufgabe, den Schlüssel auf psychologischem Gebiete zu suchen.

Zur Zeit der Excursion — 1839 — war PETÉNYI ein ausgereifter Mann von 41 Jahren — geboren 1798 — Dr. HARTLAUB dagegen nach eigenen Worten *Student*.

PETÉNYI war ursprünglich lutherischer Pastor; nach dem Zeugnisse seiner intimsten Freunde, so auch meines Vaters, strenger Moralist, der auf dem Gebiete der Moral keinen Spass verstand und im Geiste der damaligen Zeit, wo es noch keine privilegierte *«junge Riesen»* wie heutzutage gab, von der Jugend gehörigen Respect erwartete, ja forderte, mithin geneigt war Standpredigten zu halten. Ich habe nun den Eindruck, dass die Worte, wie «un-

* A kirándulás tehát 1839-ben történt.

* Die Excursion geschah also 1839.

ben található ilyen szavaknak oka, mint a «kellemetlenül diszponált ember», «oktalan érzékenység», «nagyon elbizakodott» bizonyosan a lutheránus tiszteletesnek eme szigorú, a fiatal-ságnak — manapság is — gyakran kényelmetlen erkölcsi felfogásában gyökerezik és hogy ez esetben HARTLAUB dr. első sorban mint *diák* jó tekintetbe; mert hiszen így végzi szavait: «*Nekem -- tehát már nem nekünk -- volt alkal- mam ezt tapasztalhatni*».

Mindenesetre jellemző, hogy HARTLAUB dr. mint koros férfi, fél évszázaddal, az expedíció és nagy idővel PETÉNYI halála *után* még mindig valóságos gyűlölködéssel eresztette harag-ját szabadjára, *a nélkül, hogy csak egyetlen ténnyt is felemlített volna.*

A természetvizsgálónak speciális lélektani felfogása azonban itt is megadja a dolog nyitját.

Mert hiszen ez a szerzet is ingerlékeny és — sajnos — többnyire engesztelhetetlen: a rivalitás s az autoritásra való törekvés ezt a lelki vonást is megmagyarázza. Azt kérdezem nyugodtan: melyikünk nem kapott még oszlopos férfaktól is oly leveleket, a melyek rivalitásból vagy ilyes valamiből irigységgel és szubjektivitással telve fordulnak egyes tiszteletreméltó személyek és körök ellen, még pedig minden tényleges ok említése nélkül? De ép ily nyugalommal kérдем azt is: melyikünk volna hajlandó, kivált az érintett személyek halála *után*, ilyen leveleket a tényleges állapot szorgos kiderítése nélkül «csak úgy» kiadni? Hiszen a biográfusnak és az emléksorok írójának már a józan ész is megmondja a helyes eljárást, mely abban áll, hogy bizonyíték hijján *ne részletezzünk*, hanem maradjunk meg a *diszkreczió*nál. Mert kinek jutna eszébe, hogy két, a tudomány terén érdemeket szerzett férfit haláluk után, tényleges megokolás nélkül ellenségekként állítson szembe? Ha úgy járunk el, hogy minden diskrecziót félre téve, mindent a maga nyerse- ségében akarunk adni, akkor jellemrajzok helyett vakító fényből és sötét árnyból álló torz- képeket kapunk. Használhat ez a holt kutató emlékének vagy a tudománynak?

Hogy higgadt férfiak hogyan nyilatkoznak emberi gyarlóságokról, arra nézve példával szolgálhatok. KUBINYI Ferencz, PETÉNYI első biográfusa azt mondja jellemvázlatában: «Petényi gyakran felhevült, kivált ha hivatali kör-

bequem disponierter Mensch», «alberne Empfindlichkeit», «sehr anmasslich» in Dr. HARTLAUB'S Brief wohl hier, in der strengen, der Jugend oft — auch heute noch unbequemen Auffassung der Moral des lutherischen Pastors ihren Ursprung haben und dass hiebei Dr. HARTLAUB, der Student, in allererster Reihe in Betracht kommt; schliesst er doch seine Worte wie folgt: «*Ich — also nicht mehr wir — hatte Gelegenheit dies zu erfahren*».

Bezeichnend bleibt es aber, dass Dr. HARTLAUB den Groll *nach* einem halben Jahrhundert nach der Expedition und lange *nach* dem Tode PETÉNYI'S *ohne eine einzige Thatsache anzuführen*, mit ganzer Gehässigkeit Ausdruck verliehen hat.

Die specielle Psychologie des Naturforschers giebt uns aber auch hier den Schlüssel in die Hand.

Dieses Genus ist ja auch reizbar und zu- meist — leider — unversöhnlich: Rivalität, das Streben nach Autorität, macht ja diesen Zug auch verständlich. Ich frage ruhig: wer von uns besitzt denn nicht Briefe von Grössen, welche aus Rivalität oder so etwas, voll Missgunst und Subjectivität gegen ehrenwerthe Einzelne und Kreise gerichtet sind u. zw. ohne thatsächliche Gründe anzuführen? Ich frage aber auch ebenso ruhig: wer von uns will denn, besonders nach dem Tode der Betroffenen, solche Briefe ohne genaue Prüfung des Thatsächlichen «nur so» herausgeben? Dem Biographen und Nachrufschreiber dictiert ja schon der gesunde Menschenverstand das richtige Verfahren, welches darin besteht: *ohne Beweise nicht zu specificieren*, sondern *Discretion* zu üben. Wem wird es den beikommen zwei wissenschaftlich verdiente Männer nach deren Tode ohne thatsächliche Begründung einander feindlich gegenüber zu stellen? Wenn wir darnach verfahren wollen, alle Discretion bei Seite zu schieben und alles im Rohen zu geben, so werden wir statt Charakterbilder nichts als Zerrbilder mit grellen Lichtern und tiefen Schatten erhalten. Sollte das den Manen todter Forscher, oder der Wissenschaft nützen?

Wie sich besonnene Männer über menschliche Schwächen äussern, dafür habe ich Beispiele. Franz von KUBINYI, PETÉNYI'S erster Biograph sagt in der Charakterskizze: «PETÉNYI war oft gereizt, besonders wenn er im Amtli-

ben hanyagságot tapasztalt; ha ellenkezőről győződött meg, ő keresett alkalmat a kibékülésre».

FINSCH OTTÓ dr. pedig bizonyára legjobb barátja HARTLAUBNAK — azt mondja Leidenből, 1901. júl. 25-éről keltezett levelében, hogy: «Hartlaub jó ember volt, de kevés volt az emberismerete és élénk véralkatánál fogva hamar készen volt az ítéletével»; most meg tudjuk még, hogy Hartlaub a síron túlig engesztelhetetlen volt. Kell ennél több?

Végezetül még a következőket jegyzem meg LEVERKÜHN Pál igazgató úrnak: halottakkal szemben vagy a szerint az axioma szerint járunk el, hogy: «De mortuis nil, nisi bene», vagy pedig a szerint, a mely az «autem verum»-mal végződik. De azután az utóbbi esetben kell, hogy az igazság érdekében tényeken alapuló, megdönthetetlen bizonyítékaink legyenek; a kinek ilyen nincs és mégis *úgy* ír, azt — mint jelen esetünkben LEVERKÜHN Pál urat — a megdöntöttség vádja éri; hiszen halottakról van szó, a kiket felelősségre vonni nem lehet s a kik nem is védelmezhetik magukat; éri pedig ez a vád annál inkább, minthogy módjában volt jobb információhoz jutni, sőt ennek keresése kötelessége annak, a ki halottakról ír.

Nagyon is elkelt volna, hogy LEVERKÜHN Pál igazgató úr, már mint a M. O. K. levelező tagja is, hozzám, a vezetőhöz és biográfushoz fordult volna felvilágosításért, mert hiszen mindaz a kezében van, a mi az igazgató úrnak természetesen nem áll s nem is állhat rendelkezésére.

Az ok, a miért a rövid elutasítás helyett a bizonyítás útjára tértem, abban van, hogy LEVERKÜHN igazgató úr ópusza a «Deutsche Ornithologische Gesellschaft» szakközlönyében, tehát a legelőkelőbb folyóiratok egyikében jelent meg. Remélem, hogy a nevezett folyóirat szerkesztő-sége hajlandó lesz tudomást venni erről a helyreigazításról, a mely oly két férfit illet, a kik egykor a társulat bölcsőjénél állottak.

Budapesten, 1901. augusztusában.

HERMAN OTTÓ.

chen Nachlässigkeit zu bemerken glaubte; besser überzeugt suchte er aber selbst die Gelegenheit zur Aussöhnung». — Dr. OTTO FINSCH, gewiss der beste Freund und Kenner Dr. Hartlaub's, sagt in seinem Briefe, dtto Leiden 25. Juli 1901: «Hartlaub war ein guter Mensch, aber mit wenig Menschenkenntniss und bei seinem lebhaften Wesen rasch mit seinem Urtheile bei der Hand». Wie wir nun sehen, war HARTLAUB überdies bis über den Tod hinaus unver-söhnlich. Braucht es da noch mehr?

Ich habe nun zum Schlusse Herrn Director Paul LEVERKÜHN das folgende zu erklären: Entweder verfährt man Todten gegenüber nach dem Axiom: «De mortuis nil, nisi bene», oder nach jenem, welches mit «autem verum» endet. In letzterem Falle muss man aber für die Wahrheit auf Thatsachen gegründete, unumstössliche Beweise haben; wer solche nicht hat und doch schreibt, den trifft — wie in unserem Falle Herrn Paul LEVERKÜHN — die Anklage der Leichtfertigkeit, weil es sich um Todte handelt, welche weder zur Rechenschaft gezogen werden können, noch sich zu vertheidigen vermögen; und umsomehr, weil die Möglichkeit vorhanden war, sich besser zu informieren, was ja auch Pflicht derjenigen ist, die über Todte schreiben wollen.

Es wäre also zum mindesten angezeigt gewesen, dass Herr Director Paul LEVERKÜHN, schon als correspondierendes Mitglied der U. O. C., sich bei mir, dem Leiter und Biographen, um Aufklärung bemühet hätte, weil ich ja all' das bei der Hand habe, was dem Herrn Director natürlicherweise nicht zur Verfügung steht und auch nicht stehen kann.

Der Grund, warum ich statt einer kurzen Abfertigung den Weg des Beweises angetreten habe, besteht übrigens darin, dass das Opus des Herrn Director LEVERKÜHN im Organ der *Deutschen Ornithologischen Gesellschaft*, also in einer der vornehmsten wissenschaftlichen Zeitschriften erschien. Ich hoffe, dass sich die Redaktion dieser Zeitschrift bewogen finden wird, von dieser Berichtigung, welche zwei Männer betrifft, die der Wiege der Gesellschaft nahe standen, Notiz zu nehmen.

Budapest, im August 1901.

OTTO HERMAN.

INDEX ALPHABETICUS AVIUM.

- Acanthis cannabina* (69:30)
Accipiter nisus 198:8
Accentor modularis 62:1; 120; 121;
 122; 156; 197:31
Aerocephalus arundinaceus 62:2
 (63:4); 121; 122; 149:22
 — *palustris* 63:3; 121; 122
 — *phragmitis* (68:29)
 — *turdoides* (62:2); 159; 160
 — *streperus* 63:4; 160; 161
Actitis hypoleucis 162
Aegialites alexandrinus 160
fluviatilis (69:34)
 — *hiaticula* (70:35) 156; 157; 161
Aegithalus caudatus 140; 156; 197:7;
 289
Alauda arborea 63:5; 121; 122
 — *arvensis* 63:6; 120; 121; 122;
 149:19
 — *cristata* 197:40
 — *sibirica* 65:7
Alcedo ispida 160; 198:10
Ampelis garrula 65:8
Anas boschas 65:9; 120; 121; 122;
 161; 167:1; 197:17
 — *erecca* 65:10; 120; 121; 122
 — *penelope* 66:11; 121
 — *querquedula* 66:12; 121; 122;
 167:2; 197:37
 — *strepera* 172
Ancylochylus subarcuatus 163
Anser anser 66:13; 120; 121; 122
 — *cinereus* (66:13)
 — *fabalis* 66:14
 — *segetum* (66:14)
Anthus campestris 159
 — *cervinus* 177
 — *obscurus* 156; 157; 158; 163
 — *pratensis* 66:16; 120; 121; 122;
 157
 — *trivialis* 67:17; 121; 122; 158
Apus apus 159
Aquila maculata 67:18; 168:3
 — *navia* (67:18); (168:3)
Archibuteo lagopus 67:19
Ardea alba 67:20
 — *cinerea* 67:21; 120; 121; 122;
 159
 — *garzetta* 68:22
 — *minuta* (68:25)
 — *purpurea* 68:23; 121; 122
 — *ralloides* 68:24
Ardetta minuta 68:25
Arenaria interpres 159
Arquatella maritima 157; 163
Asio accipitrinus 68:26; 138; 159
Asio otus 199:25
Astur palumbaris 158; 171; 196:10;
 198:51; 4
Auerhahn 294
Bachstelze 285:4
 — *weisse* 149:12; 157
Barázda billegető 149:12; 157;
 285:4
Bábiez 149:18; 161
Billegető, sárga 161
 — *barázda* 149:12; 157; 285:4
Blässhuhn 148:8
Blaumeise 156
Botaurus stellaris 68:27; 120; 121;
 122; 196:5
Bőjti récze 167:2
Brachvogel 285:6
Bubo bubo 165:1; 198:14
 — *ignavus* (165:1)
Búbos banka 149:17
Búbos vöcsök 293
Bucephala clangula
Buchfink 157; 158
Budytes flavus 158; 164
Buteo buteo 68:28; 120; 157;
 198:64; 3
 — *vulgaris* (68:28)
Buvár, északi 293
Calamodus aquatica 177
 — *melanopogon* 177
 — *schönobœnus* 68:29
Calcarius nivalis 197:32
Calidris arenaria 157; 162; 164
Cannabina cannabina 161; 164; 177;
 197:14
 — *linaria* 69:30
Caprimulgus europæus 69:31; 121;
 122; 197:23
Carduelis carduelis 197:36
Cerchneis 145
 — *finnneula* 69:32; 120; 121;
 122; 159
 — *tinnunculus* 142; 198:58; 199:24
 — *vespertina* 69:33; 121; 122;
 197:1; 198:1
Certhia 140
 — *familiaris* 197:15; 43
Ceryle alcyon 194
Charadrius apricarius (70:35)
 — *dubius* 69:34; 121; 122
 — *hiaticola* 70:35
 — *fulvus* 157
 — *pluvialis* 70:36
Chauleasmus streperus (172:9)
Chelidon urbica (70:37); 159; 162
Chelidonaria urbica 70:37; 121;
 122; 148:4
Chloris chloris 71:38; 120; 197:16
Chrysonitris spinus 157; 158; 197:6
Ciconia alba (71:39); (169:4)
 — *ciconia* 71:39; 121; 122; 148:2;
 154; 169:4; 198:63
 — *nigra* 83:40; 121; 122
Cinclus cinclus 198:51; 11
Circus ærginosus 83:41; 120; 121;
 122
 — *macrurus* 139
 — *cyaneus* 83:42; 120; 121; 122; 139
 — *pygargus* 83:43; 139
Clivicola riparia 83:44; 121; 122
Coccothraustes coccothraustes 160;
 197:22
Coereba americana 194
Colinus monedula 158
Columba œnas 84:45; 120; 121;
 122; 148:5; 159; 197:38
 — *palumbus* 85:46; 121; 122;
 198:56; 198:9
Colymbus auritus 86:47
 — *cristatus* 86:48; 121; 122; 198;
 61; 293
 — *fluviatilis* 86:49; 120
 — *nigricollis* 86:50; 158; 163;
 196:6
Coracias garrula 86:51; 121; 122
Corvus corone 217
 — *corone cornix* 141
 — *corax* 163; 217
 — *cornix* 197:27; 198:13
 — *frugilegus* 198:50; 22; 217
Cotile riparia (83:44)
Coturnix coturnix 87:52; 120; 121;
 122; 148:3
Crex crex 88:53; 121; 122; 165:2
Csérek 162
Csilp-csalp füzike 149:21
Csiz 157
Csóka 217
Cuculus canorus 89:54; 121; 122;
 140; 148:3; 154; 161; 197:42
Cygnus olor 177
Cypselus apus (97:91)
Czankó, vöröslábú 160
 — *paizsos* 161
Czinege, kék 156
 — *szén* 156
Czitrom sármány 157
Danka sirály 149:11
Daru 148:9

- Dafila acuta* 91:55
Dendrocopos major 140: 156;
 197: 20; 198: 15
 — *minor* 140;
Dohle 217
Dolmányos sirály 161
 — *varjú* 141; 217
Dompfaff 160
Drosseln 163

Egerészölyvek 139;
Eichelhäher 170; 287
Elstern 139
Emberiza calandra 91:56; 120
 — *citrinella* 157; 198:65, 17
 — *hortulana* 159
 — *miliaria* (91:56)
 — *schönichus* 91:57; 120; 158
Erdei pacsirta 157
 — *pinty* 157; 158
 — *szalonka* 149: 16; 284: 1
Énekes rigó 157; 158
Ente 286: 10
Enten 162
Erismanura leucocephala 177
Erithacus iscinia (96:86)
 — *philomela* (96:87)
 — *rubecula* 91:58; 120; 121; 122;
 197: 2, 47
Eudromias morinellus 159
Ezüstös sirály 161

Falco 5
 — *barbarus* 33
 biarmicus 39; 41
 — *cervicalis* 39; 41
 — *cherrug* 13
 — *chicqueroides* 41
 — *cyanopus* 13
 — *erlangeri* 33
 — *feldegi* 27
 — *gyrfalco* 9; 46
 — *hendersoni* 13
 — *hierofalco* 1; 5
 — — *altaicus* 49
 — — *biarmicus* 41
 — — *erlangeri* 33
 — — *feldegi* 27
 — — *islandus* 6; 45
 juggur 42
 — — *lorenzi* 49
 — — *mexicanus* 26
 — — *sacer* 13; 46
 tanypterus 38; 45
 — — *uralensis* 10
 — *hypoleucus* 43
 — *islandus* 6
 — *juggur* 42
 — *juggur* 42
 — *lanarius* 13; 20
 — — *alphanet* 28
 — — *capensis* 41
 — *lanarius graecus* 28
 — — *nubicus* 39
 — *merillus* 92:59; 198:59, 7
 — *mexicanus* 26
 — *milvipes* 13
 — *peregrinus* 45
 anatum 43
 — — *barbarus* 43
 — — *brookei* 43
 — — *fasciata* 43
 — *leucogenys* 43
 — *minor* 43
 — *polyargus* 27
 regulus (92:59)
 — *rubens* 28
 — *sacer* 12
 — *stellaris* 13
 — *subbuteo* 92:60; 120; 196:9;
 198: 2
 — *subniger* 43
 tanypterus 38; 39
 tunicus 28
 — *uralensis* 10
Falcon bluefooted 13
 — *starry* 13
Feeske, fusti, 148: 1; 154; 297
 molnár 148: 4
 — *sarlós* 148: 7
Fehér gólya 148: 2; 154; 169: 4
Fekete varjú 217
Feldlerche 149: 19; 157
Fenyő rigó 291
Fenyves rigó 158
Ficedula rufa (105: 117)
 — *sibilatrix* (105; 118)
 — *trochilus* (10; 119)
Fitisz füzike 161
Fitislaubsänger 161
Fogoly madár 157
Fringilla montifringilla 92: 62; 158;
 197: 3
 nivalis 92: 63
 — *celebs* 92: 61; 120; 121; 122;
 140; 158; 197: 10; 198: 49
Fulica atra 92: 64; 121; 122; 148: 8;
 160; 161; 198: 60
Fuligula fuligula 93: 65
 hyemalis 93: 66
 — *nyroca* 93: 67; 198: 62
Fulix cristata (93: 65)
Fulmarus glacialis 164
Fülemile 159
Fülesbagoly, nagy 165: 1
 — *réti* 138
Füsti feeske 148: 1; 154; 297
Fürj 148: 6
Füzike, esilp-csalp 149: 21
 — *fitisz* 161

Gabelweihe 170
Galamb, kék 148: 5
Gallinago gallinago 93: 68; 121; 122
Gallinago gallinula 93: 69
 — *major* 93: 70
 — *scelopacina* (93: 68)
Gallinula chloropus 93: 71; 120;
 121; 122; 156; 157
Garrulus glandarius 170; 287
Gartenrothschwanz 194: 14
Gatyásölyvek 139
Gavia septentrionalis 293
Gébics, tövisszuró 148: 10
Gelbe Schafstelze 161
Gennaia sacer gurneyi 13
Gerle 139: 23
Goldammer 157
Goldhähnchen 156
Gólya, fehér 148: 2; 154; 169: 4;
 298
Graeculus carbo 104; 115
 — *pygmaeus* (105; 116)
Grasmücke 161
Granammer 287: 13
Grauer Reiher 285: 5
Grosse Ohreule 165: 1
Grus cinerea (93: 72)
 — *grus* 93: 72; 121; 122; 148: 9
 177
Grünhänfling 156
Gulipán 287: 14

Halfarkas 162
Hamatopus ostrilegus 160; 161
Hänfling 161
Harelda glacialis (93: 66)
Haris 165; 2
Harkály 286: 9
Haubensteissfuss 293
Hausrothschwanz 149: 15
Hauspatz 143
Hausstoreh 169: 4
Házi rozsdafarkú 149: 15
Házi veréb 143
Héja, közönséges 171
Heliodromas oeliropus 161
Himantopus autumnalis (94: 73)
 — *himantopus* 94: 73
Hirundo rustica 94: 74; 148: 1; 154;
 162; 163; 297
Hóda 148: 8
Holló 217
Holztaube 161
Hülmerhabicht 171
Hydrochelidon fissipes (94: 76)
 — *leucoptera* 94: 75; 177
 — *nigra* 94: 76; 197: 34
 — *nigrum* 159; 161

Ibis falcinellus (106: 121)

Jynx torquilla 95: 78; 121; 122

Kakuk 140; 148: 3; 154; 159; 161
Kálomista varjú 217

- Kampfhahn 161
 Kánya, vörös 170
 Karvaly 156
 Keskfejű 286: 8
 Kék czinege 151
 Kenderike 161
 Kendermagos réce 172: 9
 Keresztesőrű madár 287: 12
 Kernbeisser 285: 3
 Kerti rozsdafarkú 149: 14
 Kiebitz 149: 18; 161
 Királyka 156
 Knäkente 167: 2
 Kohlmeise 156
 Kohltaube 148: 5
 Kolkrabe 217
 Kornweibe 139
 Ködmenhátú varjú 217
 Közönséges héja 171
 Krähen 139; 214
 Kraniche 148: 9
 Kreuzschnabel 287: 12
 Kukuk 140; 148: 3; 154; 159; 161

 Lachmöve 149: 11; 286: 11; 296
 Lanius collurio 95: 79; 121; 122;
 148: 10; 159
 — minor 95: 80; 121; 122;
 — homeyeri 197: 11; 296
 Lärmás sas 168: 3
 Larus argentatus 156; 157;
 — argentatus var. alba 156
 — canus 96: 81; 196: 2; 293
 — fuscus 177
 — marinus 156; 157
 — minutus 164
 — ridibundus 96: 82; 121; 122;
 149: 11; 156; 157; 161
 Leptopoeile sophiae 186
 Lerche 163; 164
 Libuez 157
 Ligurinus chloris (71: 38); 156
 Limonites temmincki 159
 Limosa lapponica 156
 Locustella fluviatilis 96: 83; 177
 — luscinioides 96: 84; 177
 — naevia 96: 85; 177
 Loxia curvirostra 198: 16
 Luscinia luscinia 96: 86; 121; 122
 — philomela 96: 87; 121; 122
 Lullula arborea 156; 157

 Mantelmöve 161
 Mareca penelope (66: 11)
 Mátyás szajkó 287
 Mäusebussarde 139
 Mehlschwalbe 148: 4
 Meggyvágó 285: 3
 Mergulus alle 164
 Mergus albellus 97: 88; 164
 — merganser 97: 89
 — serrator 177; 196: 4

 Merula torquata 159
 Merops apiaster 97: 90; 121; 122
 Mezei pacsirta 149: 19; 157
 Micropus apus 97: 91; 121; 122;
 148: 7
 Milvus icinus (97: 93) (170: 5)
 — korschun (97: 92)
 — migrans 97: 92; 121; 122;
 — milvus 97: 93; 121; 122: 170
 Molnár fecske 148: 4

 Monticola saxatilis 97: 94
 Motacilla alba 97: 95; 120; 121;
 122; 149: 12; 197: 25
 — boarula 100: 96; 120; 121; 122;
 197: 28
 — flava 101: 97; 121; 122;
 — melanope 158
 Möven 162
 Muscicapa atricapilla 101: 98; 121;
 122; 159; 163
 — collaris 101: 99; 121; 122
 — grisola 101: 100; 121; 122; 159;
 163
 — parva 102: 101
 Muszkabuvár 285: 2

 Nachtigall 159
 Nádiposzáta, nagy 161
 Nádírígó 149: 22
 Nagy nádiposzáta 161
 Nagy fülesbagoly 165: 1
 Nebelkrähe 141; 157; 158; 163; 217
 Numenius arcuatus 102: 102; 120;
 121; 122; 158
 Nucifraga caryocatactes 163
 Numenius arquatus (102: 102)
 — phaeopus 102: 103
 Nycticorax nycticorax (102: 104)
 Nycticorax nycticorax 102: 104; 121;
 122; 198: 6; 197: 26
 Nyroca leucophthalmus (93: 67)
 Nyaktekeres 159; 160

 Oedienemus oedienemus 102: 105
 — crepitans (102: 105); 158
 Ohreule, grosse 165: 1
 Oidemia fusca 164
 Oriolus galbula (102: 106); 122; 159
 — oriolus 102: 106; 121; 149: 13
 Ortygometra crex (88: 53); (165: 2)
 — minuta (104: 107)
 — porzana 104: 108; 121; 122
 — parva 104: 107
 — pygmaea (104: 109)
 — pusilla 104: 109
 Otis tarda 293
 Otocoris alpestris 104: 110
 Ökörszem 161
 Őzlapó 289
 Őzlapó-czinege 286: 7

 Pacsirta mezei 149: 19; 157
 — erdei 157
 Pacsirták 163
 Paizsos czankó 161
 Pápista varjú 217
 Pandion haliaetus 104: 111
 Parus ater 158; 198: 55; 21
 — communis 140
 — cristatus 198: 53
 — coeruleus 140; 197: 47
 — major 140; 197: 13; 197: 24; 198: 18
 Passer 145
 — domesticus 143; 196: 7; 198: 66
 — montanus 156; 157; 197: 13
 Pastor roseus 104: 112; 299
 Pavoncella pugnax 104: 113; 121; 122
 Pelecanus onocrotalus 104: 114
 Pelidna alpina 156; 164
 Perdix perdix 197: 8
 Phalacrocorax carbo 104: 115
 — graculus demaresti 196: 1
 — pygmaeus 105: 116
 Phalaropus hyperboreus 162; 163
 — lobatus 295
 Phasianus colchicus 197: 30
 Philomachus pugnax (104: 113)
 Phylloscopus sibilator 105: 118; 121;
 122; 159
 — trochilus 105: 119; 121; 122; 158
 — acredula 105: 117; 121; 122;
 149: 21
 — rufus 158; 163
 Pica pica 197: 18; 198: 12
 Picus viridis 156
 Pinty 163
 — erdei 157; 158
 Pirol 149: 13
 Platophenax nivalis 156; 164
 Platalea leucorodia 159
 — leucorodia 105: 120
 Plegadis falcinellus 106: 121; 121; 122
 Podiceps auritus (86: 47)
 — cristatus (86: 48)
 — minor L. (86: 49)
 — nigricollis (86: 50)
 Póli 285: 6
 Poszáták 161
 Pratincola rubetra 106: 122; 121;
 122; 158; 161
 — rubicola 106: 123; 120; 121; 122;
 157; 158; 163
 Procellaria leucorrhoea 164
 Pyrrhula 157
 — pyrrhula 197: 46

 Querquedula circaea (66: 12)
 — crecca (65: 10)
 — discors 163; 194

 Rabenkrähe 217
 Rallus aquaticus 106: 124; 120;
 197: 5; 196: 12

- Rauchschwalbe 148: 1; 154; 297
 Rauhfußbussarde 139
 Recurvirostra avocetta 160: 177
 Reblühner 157
 Réceze 162
 — böjti 167: 2
 — kendermagos 172: 9
 — tókés 157; 167: 1
 Regulus cristatus 197: 1
 — regulus 197: 4
 Reiher, grauer 285: 5
 Réti fülesbagoly 138
 — héják 139
 Rhyacophilus glareola 161
 Rigó, énekes 157
 — fenyves 158
 — sárga 149: 13
 Rissa tridactyla 164
 Rohrdrossel 149: 22
 Rothkehltaucher 293
 Rothrückiger Würger 148: 10
 Rozsdafarkú, házi 149: 15
 — kerti 149: 14
 Ruzsa 286: 10
 Ruticilla cairii 106: 125; 197: 41
 — phoenicea 106: 126; 121; 122: 149: 14; 158
 — tithys 107: 127; 121; 122; 149: 15 158; 163

 Saatkrähe 163; 217
 Sägetaucher 285: 2
 Sárga billegető 161
 — rigó 149: 3
 Sármany, ezitrom 157
 Sarlós fecske 148: 7
 Sas, lármás 168: 3
 Saxicola oenanthe 107: 128; 121; 122; 158; 161
 Schafstelze, gelbe 161
 Schnatterente 172: 9
 Schreiadler 168: 3
 Schwanzmeise 286: 7; 289
 Scolopax gallinago 157
 — rusticola 107: 129; 120; 121; 122; 148: 16; 197: 35
 Seeschwalben 162
 Seregély 149: 20; 156; 157
 Serinus hortolanus (110: 130)
 — serinus 110: 130; 120; 121; 122; 198: 20
 Siketfajd 294
 Silbermöve 161
 Singdrossel 157
 Sirály, danka 149: 11; 296
 — dolmányos 161
 — ezüstös 161
 — vihar 293
 Sirályok 156; 162
 Sitta 140
 Spatula clypeata 161

 Specht 286: 9
 Sperber 156
 Star 149: 20; 156; 157
 Steppenweihe 139
 Stercorarius crepidatus 177
 — pomarinus 162
 — pomatorhinus 177
 Sterna cantiaea 159; 162; 196: 3
 — fluviatilis (110: 131)
 — hirundo 110: 131; 120; 160; 161
 — macrura 161
 — minuta 161
 Stockente 157
 Storch, weisser 149: 2; 154: 298
 Sturm-Möve 293
 Sturnus vulgaris 110: 132; 120; 121; 122; 148: 20
 Sunpfohrente 138
 Surgyé-sármány 287: 13
 Süvöltő 160
 Sylvia atricapilla 111: 133; 120; 121; 122; 158; 163; 196: 8
 — cinerea (112: 137)
 — curruca 111: 134; 121; 122; 197: 12
 — hortensis (112: 136); 161
 — nisoria 112: 135; 121; 122
 — simplex 112: 136; 121; 122; 159
 — sylvia 112: 137; 121; 122; 159
 Szajkó 170
 — mátyás 287
 Szalonka, erdei 149: 16; 284: 1
 Száresa 148: 8
 Szarkák 139
 Szén ezinege 156
 Szőlőrigó 158; 164
 Szürke gém 285: 5
 — varjú 157; 158; 163; 217

 Tadorna tadorna 160
 Tetrao tetrix 157; 177
 — urogallus 198: 57; 294
 Thurmfalken 139
 Thurmseglér 148: 7
 Tichodroma muraria 177; 197: 21; 198: 19
 Totanus calidris (113: 143); 157; 158
 glareola 112: 138
 — glottis (113: 140)
 — hypoleucus 112: 139; 120; 121; 122; 197: 48
 — ochropus 113: 141; 120
 — nebularius 113: 140
 — stagnatilis 113: 142
 — totanus 113: 143; 121; 122; 160; 164
 Tókés réceze 157
 Tövisszűrő gébics 148: 10
 Trappe 293
 Tringa alpina 113: 144
 — canuta 164

 Tringa minuta 113: 145; 163
 — temmincki 196: 12
 Tringoides hypoleucus (112: 139)
 Troglodytes troglodytes 197: 29
 Turdus dubius 164
 — iliacus 113: 146; 158; 198: 54; 199: 23
 — merula 113: 147; 120; 121; 122
 — musicus 114: 148; 121; 122
 — pilaris 114: 149; 156; 157; 159; 164; 291
 — torquatus 114: 150; 121; 122
 Turteltaube 139; 149: 23; 161
 Turtur auritus (114: 151)
 — turtur 114: 151; 121; 122; 139; 149: 23; 159
 Tüzkok 293

 Uhu (165: 2)
 Upupa epops 116: 152; 121; 122; 149: 17
 Uria ringua 164
 Urinator septentrionalis 158; 159

 Vanellus cristatus (118: 153)
 — vanellus 118: 153; 121; 122; 149: 18; 197: 19; 198: 5
 Varjak 139; 124
 Varju, dolmányos 141; 217
 — fekete 217
 — ködmenhátn 217
 — pápista 217
 — szürke 157; 158; 163; 217
 — vetési 163; 217
 Vetési varjú 163; 217
 Vihar sirály 293
 Víztaposó 296
 Vöcsök, búbos 293
 Vörös kánya 170
 Vöröslábú czankó 160

 Wacholderdrossel 158: 291
 Wachtel 148: 6
 Wachtelkönig 165: 2
 Waldschneppfe 149: 16; 284: 1
 Wassersäbler 287: 14
 Weidenzeisig 149: 21
 Weindrossel 158: 164
 Weisser Storch 148: 2; 154; 298
 Weisse Bachstelze 149: 12; 157
 Wendehals 159; 160
 Wiedehopf 149: 17
 Wiesenschmarrner 165: 2
 Würger, rothrückiger 148: 10

 Yinx torquilla 95: 78; 197: 9; 44
 Yunx torquilla (95: 78)

 Zaunkönig 161
 Zeisige 157
 Ziegenmelker 286: 8
 Zöldike 156

A Magyar Ornithologiai Központ

ajánlja cserébe ornithologiai szakművek, zoologiai munkák, továbbá régebbi magyar szótárak, szójegyzékek stb. könyvekkel szembe, — míg a készlet tart, — a következő nyomtatványokat :

Die Ungarische Ornithologische Centrale

offerirt gegen zoologische, hauptsächlich aber gegen ornithologische Fachwerke, dann gegen ältere ungarische Wörterbücher. Wörterverzeichnisse etc. — solange der Vorrath langt — folgende Publicationen :

- Almásy, Gy. Dr.:** Madártani betekintés a román Dobrudsába 1 térképpel és 14 fototip. képpel. Ornithologische Recognoscirung der rumänischen Dobrudscha. Mit 1 Karte und 14 phototyp. Bildern.
Budapest. 1898. 4°. 1—206. [7 K].*
- Blasius, Dr. R.:** Entwurf der Statuten des permanenten internationalen ornithologischen Comités. Budapest. 1891. 4°. 1—2 S. [0·10 K].
— Bericht über das permanente internationale ornithologische Comité und ähnliche Einrichtungen in einzelnen Ländern. Wien. 1891. (Sonderabdruck aus «Ornis» Jahrgang 1891.) 8°. 1—15 S. [0·30 K].
— Bericht an das ungarische Comité für den II. internat. ornithologischen Congress in Budapest. — Budapest, 1891. 4°. 1—5 S. [0·10 K].
- Chernel István:** Megjegyzések a moesári poszáta (*Acrocephalus palustris* Bechst.) válfajáról. Bemerkungen über die Varietät des Sumpfrohrsängers, *Acrocephalus palustris* Bechst. Budapest, 1894. (Aqu. I. pag. 123—129). [0·10 K].
— A költözködő madarak tavaszi megjelenése Kőszegen. Die Frühjahrs-Ankunft der Zugvögel in Kőszeg. (Aqu. III. 1896. pg. 126—136). [0·20 K].
— A fekete varju (*Corvus corone* L.) Magyarország madárvilágában. Die Rabenkrähe (*Corvus corone* L.) in der Ornis Ungarns. — (Aqu. V. 1898. pag. 289—292). [0·10 K].
— A madarak védelme. — A nemes kócsag. (Képpel). Vogelschutz. — Edelreihner. (Mit 1 Abbildg.). (Aqu. VI. 1899. pg. 329—373. [1·50 K].
— Czynk Ede. (1 képpel). Ed. Czynk. (Mit 1 Bild). (Aqu. VI. 1899. pg. 70—81). [0·20 K].
- Chernel István:** A madarak hasznos és káros voltáról positiv alapon. Über Nützlichkeit und Schädlichkeit der Vögel auf positiver Grundlage. (Aqu. VIII. 1901. pg. 123—147). [0·50 K].
— Rapport sur l'ouvrage intitulé: Les Oiseaux de la Hongrie et leur Importance économique. Av. 11 Pl. — Budapest. 1900. 4° Pg. 1—22. [1·50 K].
- Compte-rendu** du II. Congrès ornithologique Internat.
I. Partie officielle. — Budapest. 1892. 4°. 1—227. [2·50 K].
II. Partie scientifique. — Budapest. 1892. Avec 2 Planches. — 4°. 1—238. [3 K].
- Csőrgy Uhlig Titusz** vide Petényi.
- Czynk, E.:** Az urali bagoly (*Syrnium Uralense* Pall). Die Uraleule (*Syrnium Uralense* Pall). (Aqu. IV. 1897. pg. 150—155). [0·10 K].
— A kigyászölyv (*Circæus gallicus* L.) Der Schlangenhussard (*Circæus gallicus* L.). (Aqu. IV. 1897. pg. 254—259). [0·10 K].
- Ertl, G.** Nidologia et Oologia.
I. (Aqu. IV. 1897. 155—159).
II. (Aqu. VIII. 1901. pg. 165—172). [0·20 K].
- Fischer—Sigwart:** A kakuk vonulása a svájci fensíkon s az ezzel szomszédos területeken. Über den Zug des Kukuks in der schweizerischen Hochebene und angrenzenden Gebieten der Schweiz. (Aqu. VI. 1899. pg. 252—261). [0·20 K].
- Floericke, Dr. C.:** A 98-iki tavaszi vonulás az Alföldön. Der 98-er Frühlingzug im Alföld. (Aqu. VI. 1899. pg. 262—315). [1 K].
- Főjelentés** (a II. nemzetk. Ornith. Congress).
I. Hivatalos rész. Budapest. 1892. 4°. 1—227. [2·50 K].
II. Tudományos rész. Budapest. 1892. (2 táblával). 4°. 1—238. — (L. Hauptbericht, Comptere rendu). [3 K].

* A [] között levő számok az árakat jelentik korona értékben.
Die in [] gesetzten Zahlen bedeuten den Preis in Kronen.

Frivaldszky, J.: Aves Hungariae.

Budapest. 1891. Illusztrirt. 8° 1—197 pg. [2 K].

Fürbringer, M.: Anatomie der Vögel. Referat.

Budapest. 1891. 4°. 1—48 S. [1·50].

Gaal, Gaston: A madárvonulás Magyarországon az 1894. év tavaszán.

Der Vogelzug in Ungarn während des Frühjahres 1894.

(Aqu. II. 1895. pg. 3—84). [2·50 K].

— A madárvonulás Magyarországon az 1895. év tavaszán.

Der Vogelzug in Ungarn während des Frühjahres 1895.

(Aqu. III. 1896. pg. 7—116). [3 K].

— A madárvonulás Magyarországon az 1896. év tavaszán.

Der Vogelzug in Ungarn während des Frühjahres 1896.

(Aqu. IV. 1897. pg. 44—104). [2·50 K].

— A madárvonulás Magyarországon az 1897. év tavaszán.

Der Vogelzug in Ungarn während des Frühjahres 1897.

(Aqu. V. 1898. pg. 226—279). [2·50 K].

— Adalékok a madárvonulás kutatásához a füsti fecske 1898. évi magyarországi nagy tavaszi megfigyelése alapján. 39 táblával.

Beiträge zur Erforschung des Vogelzuges auf Grund der grossen Frühjahrs-Beobachtung der Rauchschwalben in Ungarn im Jahre 1898. Mit 39 Tafeln. — (Aqu. VII. 1900. 1—391). [16 K].

Gegenseitige Vereinbarung hinsichtlich der Beobachtung des Vogelzuges. — Vereintart zu Sarajevo auf der Ornithol. Versammlung vom 25—29 Sept. 1899. — (Aqu. VIII. 1901. pag. 147—155). [0·20 K].

Hauptbericht: (II. Internat. Ornith. Congress, Budapest 1891).

I. Officieller Theil. Budapest 1892. 4°. 1—227. [2·50 K].

II. Wissenschaftlicher Theil. Mit 2 Tafeln.

1892. 4°. 1—238. [3 K].

Hegyfoky, K.: Meteorologiai adatok az 1895. évi tavaszi madárvonulás jelentéséhez.

Meteorolog. Angaben zum II-ten Jahresberichte über den Frühjahrszug der Vögel im Jahre 1895. (Aqu. III. 1896. pag. 117—123). [0·20 K].

— A vándormadarak megérkezési adatainak ingadozása.

Die Schwankung der Angaben über die Ankunft der Zugvögel. (Aqu. IV. 1897. p. 1—25). [0·50 K].

— A franciaországi madárvonulásról.

Der Vogelzug in Frankreich.

(Aqu. VI. 1899. pag. 41—56). [0·30 K].

— Referat über aviphanologische Beobachtungen und Bearbeitung der Daten. — Budapest und Sarajevo. 1899. 4°. 1—4. [0·20 K].

Hegyfoky, K.: A csehországi madárvonulásról.

Über den Vogelzug in Böhmen. — (Aqu. IV. 1897. pag. 198—213). [0·30 K].

Herman, O.: Petényi J. S., a magyar tudományos madártan megalapítója. 1799—1855. Életkép. Budapest 1891. Arczképpel és színes táblákkal. 4°. pag. 1—128. [8 K].

— J. S. v. Petényi, der Begründer der wissenschaftlichen Ornithologie in Ungarn. 1799—1855. — Ein Lebensbild. — Budapest 1891. Mit 1 lithogr. und einer Farbendrucktafel. 4°. 1—137 S. [8 K].

— Über die ersten Ankunfts-Zeiten der Zugvögel in Ungarn. — Budapest 1891. 4°. 1—42 S. [1·50 K].

— A füsti fecske — *Hirundo rustica* — tavaszi vonulásáról.

Der Frühlingzug der Rauchschwalbe — *Hirundo rustica* L.

Budapest 1894. 1—20 (Aquila I.). [0·50 K].

— A madárvonulás elemei Magyarországon 1891-ig. (Történeti vázlattal, átnézeti és tájrézsi térképekkel s 4 táblázzal). — Budapest 1895. 1—237. [5 K].

— Die Elemente des Vogelzuges in Ungarn bis 1891. (Mit 1 Übersichts-Karte, 4 Detail-Karten und 4 Tabellen). — Budapest 1895. 4°. 1—212. [5 K].

— Éles határok és látszólagos megkésések, ezek jelentősége a madarak tavaszi vonulásában.

Scharfe Grenzen und scheinbare Verspätungen; ihre Bedeutung für den Frühlingzug der Vögel.

(Aqu. III. 1896. pag. 1—6). [0·20 K].

— Franciaország és a madárvonulás.

La France et la migration des Oiseaux.

(Aquila IV. 1897. p. 39—43). [0·10 K].

— A minikriszusról.

Über den Minikrismas.

(Aqu. IV. 1897. p. 146—150). [0·20 K].

— Északnémetország madárvonulásának jelenlegi sarkpontja.

Der gegenwärtige Angelpunkt für den Vogelzug in Nord-Deutschland. — (Aqu. IV. 1897. pag. 230—253). [0·50 K].

— A madárvonulásról positiv alapon.

Vom Zuge der Vögel auf positiver Grundlage.

(Aqu. VI. 1899. pag. 1—40). [1·50 K].

— A madárvédelem.

Vogelschutz. — (Aqu. VIII. 1901. pag. 205—214). [0·20 K].

— A madarak hasznáról és káráról. Szövegképekkel és 3 táblával. Mutatvány.

Vom Nutzen und Schaden der Vögel. Mit Textabbildungen und 3 Tafeln. Probe.

(Aqu. VIII. 1901. pag. 279—291). [0·60 K].

et Hegyfoky: Csehország vonulási adatainak birálata.

Recension der Zugdaten aus Böhmen.

(Aqu. IV. 1897. pag. 192—213). [0·50 K].

- Jablonowski, J.:** A varjak mezőgazdasági jelentősége. Két szöveg-ábrával és 1 táblával.
Die landwirthschaftliche Bedeutung der Krähen. — Mit 2 Abbildungen im Texte und einer Tafel.
(Aqu. VIII. 1901. p. 214—278). [2 K].
- Kleinschmidt, O.:** A Falco Hierofalco alakköre s a magyarországi kerecsenynek benne elfoglalt helyzete.
Der Formenkreis Falco Hierofalco und die Stellung des ungarischen Würgfalces in demselben.
(Aqu. VIII. 1901. pag. 1—49). [2 K].
- Kölesönös megállapodás** a madárvonulás megfigyelésére. Megállapítva az 1900 szeptember 25—29-ikén Sarajevóban tartott Ornithológiai gyűlésen. — (Aqu. VIII. p. 147—155). [0·20 K].
- Liebe, Dr. Th. und J. v. Wangelin:** Referat über den Vogelschutz. Budapest. 1891. 4°. 1—18. S. — [0·40 K].
- Lovassy, S. dr.:** Az ornithológiai kiállítás magyarországi tojás- és fészekgyűjteményének Katalógusa.
Catalog der Ungarischen Eier- und Nester-sammlung.
Budapest 1891. 8°. 1—56. [0·50 K].
- Madarász, Gy. dr.:** Magyarázó a második nemzetközi ornithológiai congressus alkalmával Budapesten rendezett magyarországi madarak kiállításához. — Budapest. Illusztrirt. 8°. p. 1—124. [1·50 K].
- Erläuterungen zu der aus Anlass des II. internat. ornithologischen Congresses zu Budapest veranstalteten Ausstellung der Ungarischen Vogel-fauna. — Budapest. Illusztrirt. 8°. 1—124 S. [1·50 K].
- A Baldamus fűrjéről — Coturnix baldami Chr. L. Brehm. (1 színes tábl.)
Die Baldamus-Wachtel. (Mit 1 Col. Taf.).
(Aqu. III. 1896. pag. 206—208). [0·50 K].
- Máday, I.:** Referat über den internationalen Schutz der für die Bodenkultur nützlichen Vögel. — Budapest. 1891. 4°. 1—17. S. [0·40 K].
- M. O. K.:** Az ornithológusok gyűlése Sarajevóban az 1899. évi szeptember 25—29-én. (Jegyzőkönyvek).
Die Ornithologen-Versammlung in Sarajevo vom 25—29. September 1899. (Protokolle). 4° pag. 1—20.
(Aqu. VI. 1899. pag. 380—400). [0·20 K].
- Medreczky, J.:** Az éneklő madarak színváltozása a szabad természetben és a fogságban.
Die Farbenveränderung der Singvögel im Freien und in der Gefangenschaft.
(Aqu. VI. 1899. pag. 374—379). [0·10 K].
- Meyer, A. B.:** Entwurf zu einem Organisationsplan des permanenten internat. ornith. Comités. Budapest. 1891. 4°. 1—10 S. [0·20 K].
- Newton, Alfred:** Fossil Birds from the forthcoming «Dictionary of Birds». — Budapest. 1891. 4°. pag. 1—15. [0·30 K].
- Palacky, J.:** A madarak vándorlása I., II.
La migration des Oiseaux. I. II.
(Aqu. IV. 1897. pag. 213—230; — V. 1898. pag. 280—289.) [1 K].
- Palmén, Prof. Dr. J. A.:** Referat über den Stand der Kenntniss des Vogelzuges. — Budapest. 1891. 4° 1—13 S. [0·30 K].
- Petényi, J. S.** ornithológiai hagyatéka. Petényi kézírataiból feldolgozta Csörgéy Titusz. — I. Pastor roseus L.; — II. Falco sacer Briss.; — III. Ampelis garrula L. — 3 színes táblával és szövegekkel.
Ornithologischer Nachlass. Aus den Handschriften J. S. v. Petényi's bearb. von Titus Csörgéy. — I. Pastor roseus L.; — II. Falco sacer Briss.; — III. Ampelis garrula L. — Mit Textbildern und 3 col. Tafeln. — (Aqu. III. 1896. p. 149—187; — IV. 1897. p. 105—139; — V. 1898. p. 213—226.) [2·50 + 1·50 + 1 K = 5 K].
- Reichenow, Dr. A.:** Entwurf von Regeln für die zoologische Nomenclatur. — Budapest. 1891. 4° 1—14 S. [0·30 K].
- Reiser, O.:** Die Vogelsammlung des bosnisch-hercegovinischen Landesmuseums in Sarajevo. Illustr. — Budapest. 1891. 8° 1—148 S. [1·50 K].
- Rzehak, Em.:** A seregély — Sturnus vulgaris L. — érkezési középszáma Morvaországra nézve.
Der mittlere Ankunftstag des Staares — Sturnus vulgaris L. für Mähren.
(Aqu. III. 1896. pag. 197—205). — [0·20 K].
- Schenk, J.:** A madárvonulás Magyarországon az 1898. év tavaszán.
Der Vogelzug in Ungarn während des Frühjahres 1898.
(Aqu. VI. 1899. pag. 168—251). [2 K].
- A madárvonulás Magyarországon az 1899. év tavaszán.
Der Vogelzug in Ungarn im Frühjahr 1899.
(Aqu. VIII. 1901. pag. 50—122). — [1·60 K].
- Sclater, Philip Lutley:** The geographical distribution of birds. — Bpest. 1891. 8°. 1—45 S. [1 K].
- Sharpe, Bowdler R.:** A review of recent attempts to classify birds. — Budapest. 1891. 8°. 1—90 S. [2 K].
- Snouckaert van Schauburg:** Ornithológiai naplóm kivonata 1899. évről.
Anszug aus meinem ornithologischen Tage-buche.
(Aqu. VIII. 1901. pg. 156—164.) — [0·20 K].
- Szikla, G.:** Egy érdekes levél a Száva partjáról. Közli a M. Orn. Közp.
Ein interessanter Brief aus der Save-Gegend. Mitgetheilt v. U. O. C.
(Aqu. IV. 1897. pag. 140—145). — [0·10 K].

Thaisz, L.: Növényekkel táplálkozó madarak hasznos vagy káros voltának elbírálása. Kritische Bestimmung der Nützlichkeit und Schädlichkeit der pflanzenfressenden Vögel. Budapest. 1899. 4°. pg. 1—36. — [1 K].

Tschusi zu Schmidhoffen, V. Ritt. v.: A fürjről (Coturnix coturnix auct.) és annak alakjairól. Bemerkung über die Wachtel (Coturnix coturnix auct.) und ihre Formen. (Aqu. IV. 1897. pg. 37—39). [0-20 K].

Az ide vonatkozó ajánlatok és kívánlatok, valamint általában mindennemű küldemények Herman Ottó főnök nevére az intézet kiadóhivatalába Budapest, VIII. József-körút 65. I. címzendeők.

Diesbezügliche Offerte und Desiderata, sowie überhaupt alle Sendungen sind an die Adresse von Otto Herman, Chef d. Ung. Ornith. Centrale, für das Exposit. Budapest, VIII. József-körút 65. I. zu richten.

A m. k. földmívelésügyi minster kiadványai:

Im Auftrage des k. ung. Ministers für Ackerbau erschienene Werke:

CHERNEL ISTVÁN: *Magyarország madarai* különös tekintettel gazdasági jelentőségükre. Két részben; 58 szöveggéppel, 15 fekete és 40 színes táblával. Budapest, 1899.

STEPH. V. CHERNEL: *Die Vögel Ungarns* mit besonderer Rücksicht auf ihre wirtschaftliche Bedeutung. In 2 Theilen, mit 58 Textillustrationen, 15 schwarzen und 40 colorierten Tafeln. Budapest, 1899. In ungarischer Sprache.

Megrendelhető a k. m. Természettudományi Társulatnál Budapesten (VIII. Eszterházy-uteza 16). Bolti ára 40 korona, félbörkötésben 46 korona; a Term. tud. Társulat és az Orsz. Erdészeti Egyesület tagjai, valamint intézetek 24 koronáért, félbörkötésben 30 koronáért kapják.

Bestellbar bei der kön. Ung. Naturwissenschaftlichen Gesellschaft (Budapest, VIII. Eszterházy-uteza 16). Ladenpreis 40 Kronen, in Halbleder gebunden 46 Kronen. Die Mitglieder der. K. Ung. Naturw. Gesellschaft und die des Ung. Forstvereines, so wie Institute können es für 24 Kronen, in Halblederband für 30 Kronen erhalten.

HERMAN OTTÓ: *A madarak hasznáról és káráról.* Képekkel ellátta Csörgey Titusz. 100 képpel. Budapest, 1901. Népies kiadás.

OTTO HERMAN: *Über die Nützlichkeit und Schädlichkeit der Vögel.* Illustriert von Titus Csörgey. Mit 100 Abbildungen. Budapest. 1901. Volkausgabe. In ungarischer Sprache.

Megrendelhető a k. m. Természettud. Társulatnál (VIII. Eszterházy-uteza 16). Ára vászonkötésben 2 kor. 50 fillér.

Dies Werk ist auch durch die K. Ung. Naturwissenschaftl. Gesellschaft (VIII. Eszterházy-uteza 16.) zu beziehen. Preis für ein in Leinwand gebundenes Exemplar 2 Kronen 50 Heller.